

ديوانا
گازيا به له نگازا

گازی یا به له نگازا

دیوانا

مهلا به شیرئ محه مه د ظاهرئ به دهوی

(بیّ خه و)

کتیب : دیوانا گازی یا بدلہ نگازا
نقیسہر : مہلا بہ شیریں شیخ محمد ظاہریؒ بہ دہوی
بہرہ فقہر : تہ حسین ئیراہیم دؤسکی
بہرگ :
چاپخانہ :

مهلا به شیر
ودیوانا گازیا به له نگازا

ته حسین ئیبراهیم دۆسکی

شاعری دورست نه وه یی د وژدانا ملله تی خو دا دژیت .. نه وه یی بو خو
هلپژیت کو بته زمانی ملله تی د وی تشتی دا یی وان دقیت و نه قیت ، وهیقی دکهن
وژی دترسن ، وشاعری ب فی رهنگی به یی مللهت خو د وی را دبیت و خو ب وی
دبیت ، و نه گهر هات ورژه کی وی وه غدر کر ژی مللهت لی دگهرییت وجهی وی
قالا دبیت ، نه وه کی وی شاعری یی ب خو فه موژیل دبت و دبنه نه زمانی خو ب تنی
، و دگیله شوکا خهم و خیالین خو بین تایبتهت دا وی چارچوو شه یی ژ بیر دکته
یی نه و د ناف دا دژیت ، نهف شاعری هه یی خو د سنوری که سینی یا خو یا
تایبتهت دا توخویب دت ل بهر خهلکی دمیت شاعره کی نه نیاس و کهسه کی (نه کره)
له و هه بوونا وی و نه بوونا وی ل بهر خهلکی وه کی ئیک لی دئیت ، و ناف و دهنگین
وی د پروازه کی زیده بهرتهنگ دا دمین .. بهلی شاعر ده می ژ خو دهست پی
دکته و ژ توخویب که سینی یا خو یا تایبتهت دهر باز دبت و بلند دفرت و دویر دبیت ،
شعرا وی ژی توخویبان دهر باز دبت و دکهفته سهر نه زمانی خهلکی ، و دبنه نه و
سترانا مللهت د گهل خو دبیزت و فه دگپرت ، دبنه نه و هیقی یا به له نگاز خه و نوان
پیشه دبین .

ومروّف ده‌می دیرۆکا ئه‌ده‌یی کرمانجی ل سه‌ده‌سالا بیستی دخوینت ره‌نگی ژبلی
 جه‌گه‌رخوینی شاعره‌کی دی نه‌بینت شیابت فی سالۆخه‌تی ب دورستی ب ده‌ست
 خوۆقه‌ بینت ونه‌ ب تی ژ توخوویی که‌سینی یا خوۆ یا تایه‌ت ده‌رباز بیت ، به‌لکی
 ژ توخوویی (جه) و (ده‌م) و (له‌هجه) یی ژی ده‌رباز بوویه ، و ل نک ملله‌تی
 کورد بوویه (خانی) یی چه‌رخیی نوی یی کو هیفی و خه‌مین ملله‌تی خوۆ کرینه‌ ئه‌و
 سترانا شرین یا خه‌لکی شین و شادی یا خوۆ تیدا دیتی ، و مه‌سه‌لا (کوردینی یی)
 کری یه‌ ئه‌و دوریشمه‌ یی هه‌می گه‌نج و خوین گه‌رم ل دۆر خوۆ کۆمکرین ، وره‌نگه
 (موباله‌غه) تیدا نه‌بت نه‌گه‌ر مروّف بیژت : جه‌گه‌رخوین - د گه‌ل کیم و کاسین وی
 هه‌ین ژی ! - شوۆره‌شه‌کا نه‌ته‌وه‌یی یا به‌رچاڤ بوو د شعرا کوردی یا هه‌ڤچاخ دا ، له‌و
 یا غه‌ریب نه‌بوو ئه‌م ببین هنده‌ک ژ وان رژیمن کوردستان د ناقبه‌را خوۆ دا لیڤکه‌ کری
 شعرین فی شاعری بکه‌نه‌ د ناف لیسته‌یا هزارا قه‌ده‌غهر کری دا ، وری نه‌ده‌نی ملله‌ت
 ب سه‌ره‌به‌ستی فی ئه‌دیبی بنیاسن .

و ل وی ده‌می ستیرو جه‌گه‌رخوینی بلند دبوو ، و ل پیش چاقین ملله‌تی گه‌شاتی
 ژ خوۆ ددا هژماره‌کا دی ژ شاعران یین کول وی شوۆیی چووین یا ئه‌و لی چووی
 به‌ره‌می خوۆ ب کرمانجی یه‌کاره‌هوان قه‌ده‌هاند و جار ناشکه‌را د دیوانین چاپکری دا ،
 و جار ل سه‌ر به‌رپه‌رین کۆڤار و رۆژنامه‌یان ، و جار ژی ب ده‌ست به‌ره‌می خوۆ به‌لاف
 دکر وه‌کی ئۆسمان صه‌بری و قه‌دری جان و تیرپۆز و گه‌له‌کین دی ژبلی وان ، به‌لی ئه‌و
 ناقداری یا ب ده‌ست جه‌گه‌رخوینی قه‌هاتی ب ده‌ست که‌س ژ وان قه‌نه‌هات .

وه‌ر ل وی جه‌ی جه‌گه‌رخوین و جیلی وی ژ شاعران گه‌هشتین و داهینان کری
 ره‌نگه‌کی دی یی شاعران هه‌بوو خودان به‌ره‌م و دیوان ژی بوون ، به‌لی ناف
 و ده‌نگین وان - وه‌ک شاعر - ژ چارچوو قه‌یه‌کی زی‌ده‌ به‌رته‌نگ ده‌رباز نه‌بوینه ،
 چونکی - ژ به‌ر گه‌له‌ک ئه‌گه‌رین جودا جودا - ده‌لیقه‌ بو به‌ره‌می وان نه‌هاتی یه‌دان
 کو رۆناهی یی بینت ، له‌و ئه‌ف به‌ره‌مه‌ د ناف به‌رپه‌رین ده‌ستقیسین وان دا قه‌شارتی
 ما ، هنده‌ک ژی ژ به‌ر کاودانین سه‌خت و گران ژ ناف چوو وه‌اته‌ سۆتن ، و هنده‌ک ژی

د پەرتۆكخانه یین تایبەت دا ل بن تەخەییڻ تۆزا ژبیر كرنی هاته بەرزە كرن .. و ب قی
 چەندی ئەدەبی كوردی ژ گەلەك دەنگین زەلال و ناواز شرین هاته زربار كرن !
 ومەلا بەشیری كۆ ئەم نوکە دیوانا وی زیندی دکەین ، هەر وەسا برایی وی
 مەلا نەذیر ، دو ژ وان ناڤانە یین مرۆف دشیّت بکەنە نمونە ل سەر قی گۆتتا خو یا
 بۆری ..

مەلا بەشیر .. ودانەناسینەکا کورت :

خودانی دیوانا (گازی یا بەلەنگازا) ناڤی وی محەمەد بەشیرە و ب مەلا بەشیر دئیته
 ناسین ، کورپی شیخ محەمەد ظاهری کورپی شیخ مصطەفای بەدەوی یە ، هیڤینی بنەمالا
 وان ژ سەبیدیڻ (کەرنی) یە .

بابی وی شیخ ظاهر مرۆڤەکی خودیناس و کوردپەرور بوو ، پشکداری یەکا
 بەرچاڤ د شۆرەشا ناگری دا هەبوو ، وەکی سەرۆکی شۆرەشی ئحسان نووری پاشا
 ب خو د بیرهاتنیڻ خو دا ئیشارەتی بی دەت .

شاعری مە مەلا بەشیر ل سالا ۱۹۲۵ ز ل گوندی (عەزیمی) ل دەڤەرا
 (کەربۆرانی) ل کوردستانا باکوور هاتبوو سەر دنیایی و هەندەك ژ زارۆکینی یا خو
 ل ویری بۆراندبوو ، بەلی هیشتا نەبوویە دەه سالی و ژ ئەنجامی شکەستنا شۆرەشا
 ناگری بابی وی نەچار بوو ب مال و عەیال ڤە واری خو بهیلت و ژ زولما ترکان برهقت
 و وەکی هژمارەکا نە یا کیم ژ کوردان بەر ب رۆژئاڤایا کوردستانی ڤە مشەخت بیت ،
 وپشتی گەهشتی یە (سۆری) یی ل چەند گوندەکان خو ڤە گوهاست حەتا
 دویماهی یی ل گوندی (شەبەك) ئەوی دکەڤتە پارێزگەها (حەسەکە) ئاکنجی
 بوو .

ل دوازدە سالی بی مەلا بەشیری دەست ب ڤەقیاتی یی کر وەکی ئەو ب خو
 د شعەرەکا خو دا دیبژت :

دەو و دو سال تەمامی بوون مە دل دا درەس و نظامی
 بەلی ئەو ژ غولامی بوون د ناڤا قیل و قال بووم ئەز

ل قى دەقەرى و ژ هژماره كا شىخ ومهلايين كورد مهلا بهشیری زانينا خو
 وهرگرت ، وسهیدایى وى یى ژ ههمى یان پتر کار تى كرى شىخ (محمەد شهفقی
 زیبارى) بوو .. و شىخ محمەد شهفقی وهكى دئیتە زانین كورى شىخ حوسەینى كورى
 شىخ خالدى زیبارى به ، ل سالا ۱۳۱۹ مشەختى (۱۹۰۱ زایینى) ل دیار به كرى
 هاتبوو سەر دنیایى ، و بیست و تشتەك سال ژ ژی یى خو ل دەقەرا بو تان بر بوو سەرى ،
 و پشتى شكەستنا شو پرهشا شىخ سه عیدی ل سالا ۱۹۲۵ بنه مالا وان ژ باكوورى
 كوردستانى رەقى ، و شىخ محمەد شهفقی بهر ب عیراقى قە هات و بو دەمه كى
 ل باژیرى مویسلى ئاكنجى بوو ، و ل ویرى ل سالا ۱۹۳۵ كتیبا خو (الأحوال
 الدرية والأخبار المسكية في السلسلة الزیبارية) ل دۆر دیرو كا بنه مالا خو ب زمانى
 عەرەبى چاپ كر ، و پشتى هنگى زفرى سۆرى یى و حەتا مرنا خو ل ویرى یى ئاكنجى
 بوو ^(۱) و ژ بهر كو مهلا به شیر بو دەمه كى دريژ جیرانى قى زانایى بوو هەقالینى به كا
 موكم د نا قەرا وان دا پهیدات بوو .

ژ لایى ئە دەبى ژى قە مهلا بهشیری مفايه باش بو خو ژ شىخ محمەد شهفقی
 دیتوو ، چونكى شىخ ئە دىب وزانایه كى دەستهل بوو ، و وان هەردو هەقالان
 قەهینۆ كه كا شعری یا هە قەشك ل دۆر (فەلسەفا هەقالینى) یى ب كرمانجى هەيه .
 و ل بیست و سى سالی یى مهلا بهشیری ئیجازا مهلاتى یى وەرگرتوو و بو بوو
 مهلا ، وهكى ئەو ب خو دبیژت :

تەمام بیست و سى بوونه مهلا یى دین و دنیا مه
 كولى دل نووقه دەر بوونه شەف و رۆژ ناله نال بووم ئەز
 و دبت مهلا بهشیری ئیجازا خو یا مهلاتى یى هەر ژ شىخ محمەد شهفقی وەرگرت
 بت .. و ژبلى شىخ محمەد شهفقی دو هەقالین دی یین (ئە دىب) هەبوون

(۱) الأحوال الدرية والأخبار المسكية في السلسلة الزیبارية ، بپ ۹۸ و هندهك پەرين دى ، و سالا مرنا
 وى ب دورستى مه نه زانى به هەر چەنده دئیتە هزر كرن كو ئەو بهرى سالا ۱۹۷۰ بوو بهر
 دلۆفانى یا خودى .

پهيوهندی بين مهلا بهشیری د گهل هه بوون : یی ئیککی دکتور نووره ددین زازا بوو و کارتی کرنا فی یا سیاسی ژی ل سهر وی هه بوو ، ویی دووی مهلا نووری یی خانی یی شاعر بوو .

مهلا بهشیر وپارتی :

وه کی مه گوتی مهلا بهشیر د خیزانه کا کورد پهروه ر دا هاتی به ب خودان کرن ، وبابی وی ب خو ئیک ژ وان که سین مللهت پهروه ر بوو بین پهيوهندی ب شوړه شا ئاگری فه هه ی ، وهه ر ژ بهر فی ههستی وی یی نه ته وهی بوو نه و نه چار بووی واری خو بهیلت ومشهخت بیت ، و ل سهر دهستی فی شیخی حه ز ژ مللهتی خو کری کورین وی هاتنه پهروه رده کرن ، وئیک ژ وان مهلا بهشیر ب خو بوو نه وی ل سهر ههستا کوردینی یی مه زن بووی ، وئه ف چهنده بوو نه و پالدای کو هه ر زوی تیکه لی ریکخستی بین (پارتی یا دیوقراتی یا کوردستانی) بیت نه و ال سالا ۱۹۵۷ ل سو ری یی ژ لایی چهنده که سه کان و ل پیشی یا وان ئوسمان صه بری (ئاپو) فه هاتی به دامه زانندن ، و ب هزرا من شعرا مهلا بهشیر نه و ال بن نافی (خه ونا من د سالا ۱۹۵۷ د) ئیشهاره تی بو رویدانی ، هه ر وه کی دامه زانندا فی پارتی یی نه و خه ون بوو یال فی سالی بو ب جه هاتی ، د فی شعری دا مهلا بهشیر د بیژت :

دونیال من گش چیا ونه وال	گوه بدنه خه ونا من هوگر وهه فال
د بن مه ره به حره کی کوور وزه لال	سه ر خوه ره دنیړم سه د رمی بلند
دهنگکی زراف ویی مه جال	دهنگک مه لول هاته گوهی من
حووتی به حری دکن ناله نال	دنیړم ل به حرا شینه کوور
بی هس وهک مریی هه زار سال	گیژ بووم دلی م بووری چوو
دنیړم کاله کی پیر وپال	م دی ره شهک هات ودمه شی
پشتا وی قوف د دهست دهیه کوپال	ل پشتی باره کی گران وگوره
گو : برازی نایی گوتن نه ف حه وال	دبیژم : ئاپو چیه حه وال ته
سوژه نایی دانین ژ پشتا کال	ئاپو دهینه باری خوه بده بهن

تە كرم پارسەك و بى مال
 م سۆزە ب تە رە بىم ھەقال
 باغ و بەخچە ورنەد و دەلال
 ئەرارات و دىرسەم دا مال
 دياربە كەر و مووسل و شنگال
 بەرزان و كەر كوك و سولەيمانیا دەلال
 ئاپۆ تە ئاگر بەردا دلې من
 بىژە ھەوالا خوە و بارى خوە
 گو : بارى من كوردستانا رەنگى
 تىدەنە تەفليس و تەوريز و شيراز
 ئەزرگان و تووروس و فەرات
 ھەمرين و رەواندۆز و زاغروس
 و ھتد ..

و د ناڤەرا سالين ۱۹۶۰ و ۱۹۶۱ یدا دەمى ھوكمەتا سۆرى بى ھەوليسە كى
 توند بەرانبەر كوردان ب گشتى و ئەندامين پارتى ب تايبەتى وەرگرتى و گەلەك
 رۆناكبير و سياسى بىن كورد گرتين و پيشكيشى دادگەهان كرين ، مەلا بەشیر ژى ئىك
 ژ وان كەسان بوو بين ھاتينە گرتن ، وەكى ئەو ب خۆ د شعرە كا خۆ دا ديپت .

ودەمى دو بەرە كى كەفتى بە رپۆزىن پارتى ، و (يەمين) و (يەسار) پەيدا بووين ،
 پەيوەندى بىن مەلا بەشیرى د گەل دكتور نوورەددين زازای دمۆكم بوون ، و دبست
 ل قى دەمى وى شعرا خۆ (ژ مامۆستايى جە گەرخوين رە) قەھانەت ، كو تىدا
 مەدحىن شاعرى نافدار جە گەرخوينى دكەت ، و دئيتە زانين كو جە گەرخوين ژى ئىك
 ژ نافدارترين ھەقال و پشەتەفانىن ھەمىد دەرويشى بوو ، پاشى پشتى دەمە كى ژ بەر
 ھندەك ئە گەرىن بۆ مە نە د خوي مەلا بەشیرى ھەلويستى خۆ گوھارت و بوو ئىك
 ژ دژمىن كۆما يەمىنىان ، ھەر چەندە ئەو ل وى باوهرى بوو كو ئەف ژىكفە بوونا
 كریت يا كەفتى بە ناف رپۆزىن كوردان ل سۆرى بى كەيفا دوژمان دئيت و زبانه كا
 بەرچاف دگەھىنتە دۆزا كوردان و شعرا وى (ب لەز چىكن يە كيتى) قى چەندى
 ئاشكەرا دكەت ، د لايە كى قى شعرى دا مەلا بەشیر ديپت :

خۆرتى ھىژا وزانە
 شىرى سەرى چيانە
 ھوون تەفدە يەك برانە
 ب لەز چىكن يە كيتى
 بەسە يا كو وە ديتى
 ل ھەف بكن خوديتى

پیلانی دژمنانه	رۆژ کرنه تاریتی
توخمی وه پر هیزایه	نژادی کورد وئاری
بهری ههمی که سایه	بهسه نه کن نه یاری
گۆک له دست دژمنابه	ژ ههف کرن سه د پاری
ژ بو مه پر به لایه	ئهو یه مین و یه ساری
خورتی کورد ل سۆری	قه ههش نایی سه ری وه
ههمی تشتا کو بۆری	گهش نایی رابه ری وه
چ نیژیک و چ دووری	ناسن تهف بهر به ری وه
به رۆش که لی و فۆری	جهان تهف تی شه ری وه
ئهف چ یه مین و یه سار	له هف چقاس تو خوره تی
چ ئاغا و چ موختار	دبین گهانه شرتی
ژ بو مه پر عهیب و عار	ب ههف دکن بی بهختی
وی زنگاری ههستی خوار	مه نینه بلی پارتی

ودیاره پشتی وی هه قالینی یا (یه مینی یان) هیلای د ناقبه را وی وسه یدایی
 جه گهر خوین دا نه خوش بوو ، لهو (شه ره ده فهک) د ناقبه را وان دا په یدا بوو ، مه لا
 به شیر ی شعرا خو (ته عبیرا دیک ی غه رزا) ژ جه گهر خوینی را هنارت ، و د ده سته پیک
 وی دا دبیت :

جه گهر خوینی شه ره زا	خودانی دیک ی غه رزا
ئهو چیرۆکا ته گۆتی	ئوب په را فرۆتی
له سه ر عه لۆک و قازا	له غه ره رزا و له زازا
سه ری قی ره هه ژان دی	دل مه پی ره حه لان دی
ب ده ف دی جه گهر خوین	ب دل دی غه مره قین
دیک ی پی شی مه ناسکر	دیک ی پاشی فه ناسکر
دیک ی پی شی حه میده	ئی ددوا ره شه یده

ومهخسه دا وی ب همدیدی (عبدلحمید دهر ویشه) و ب رهشیدی (رهشید
همویه) و ههر دو ژ ریبه رین یه مینی یان بوون .

و د بهرسقی دا جه گهر خوینی شعرا خو (نامه یه ک ژ هه قاله کی نهران ره!) نهوا
د دیوانا وی یا ههشتی دا به لاف بووی بووی هنارت .

ومهلا به شیر ل ساللا ۱۹۸۱ ل گوندی (شه بهک) چوویه بهر دلوفانی یا خودی .

بهره مئی مهلا به شیری :

دو بهره مین بهر چاف یین مهلا به شیری هه نه :

یئی ئیکی : دیوانا وی یا شعری نهوا وی نافی (گازی یا به له نگازا) ل سه ر
دانای ، ونوکه ل بهر دهستین تیه .

یئی دروی : کتیب (فلسه فا هه فالینی یی) کو فه هینوکه کا شعری یا هه قپشکه وی
وسه یادی وی شیخ محمد د شه فیقی پیکفه دانایه وه کی بهری نوکه مه به حس ژ
کری ، وئه ف بهره مه هیشتا ده سننقیسه و نه هاتی به چاپکرن .

دیوانا گازی یا به له نگازا :

وئه ف دیوانه وه کی ژ نافی دیار گازی که دهر برینی ژ هیقی وئومیدین به له نگازان
دکه ت ، ویی فی دیوانی بخوینت و هیشتا ب دورستی ژی خلاص نه بووی باش دی زانت
کو مهخسه دا شاعری ب به له نگازان ملله تی وی یی کورده ، نهوی هیشتا ژ دهردی
خو یی که فنه نوی دنالت دهردی بی خودانی وژیکفه بوونی ، زیده باری نه یاره تی یا
دوژمنان .

وههر چهنده مه نه قیت ل قیری گوتنی ل دژر فی دیوانی دریز بکهین ، چونکی نهو
ب خو دی خو دته ناسین ، به لی تشتی من دقیت بیژم نه قیه :

ئه ف دیوانه ژ لایق ناقه روکی فه ب مه دده ته زانین کو مهلا به شیر ئیک ژ وان
شاعرانه یین شعرا خو هه می بو ملله تی خو و دوژا وی تهرخان کری ، ههر وه کی وی
سوژ دای کو شعرا خو ب دورستی بکه ته گازی یا به له نگازان .

و ژ لایبۆ روخساری شه ئەف دیوانه پادگههینت کو خودانی وی ئیک ژ وان
 شاعرانه یین د مه درهسه یا جه گهرخوینی یا شعری دا فییری شه هاندنی بسوی ،
 و چاقلیکرنا وی بو جه گهرخوینی تشته کی بهرچاڤه ، وههر چهنده نهو - ب هزارا مه
 - نه شبابه شعرا خو بگههینته مسته وای شعرا جه گهرخوینی نه ژ لایبۆ بابه تی ونه ژ لایبۆ
 روخساری ژێ شه ، لسی بی گومانه کو به لاکرنا دیوانا مه لا به شیریی دهوله مهندی به که
 بو کاروانی شعرا کلاسیکی یا کرمانجی د سه دسالای بیستی دا ل رۆژنایا
 کوردستانی .

دویمای بی هه ژێ گۆتینی به بیژین : هه قالسی مه نازاد عه بدلالای - برازایی
 شاعری - پشتی ده سنقیسا فی دیوانی گه هاندی به مه و ژ مه خواستی ئەم وی بو
 چاپکرنی به رههف بکهین ، وزانین ل دور مامی خو داینه مه ، کاری مه د به رهه فکرنا
 فی دیوانی دا ژبلی نفیسینا فی پیشگۆتینی بوو نهو مه ده سنقیسا فی دیوانی ئیخسته سه ر
 رینقیسا کوردی یا نوی یا کو ئەم ل کوردستانا عیراقی کاری پی دکهین ، هه ره و هسا مه
 ل دویمای بی فه رههنگۆ که کا بچویک ژێ بو هندهک په یقین گران به رهه فکر .

(۱)

ژ داييکي حهيا ده سال

ژ داييکي حهيا ده سال
ل دهست مالداري وبی مال
چ شيړين ودهلال بووم ئەز
شماموکا ب خال بووم ئەز

ژ ده ســــاللا و ژۆري ده
وهکي ماسيي د تـۆري ده
بي کەس بووم بي کەسي ثاني
ئەسیر وبی مهجال بووم ئەز

ده ودو سال تهمامي بوون
بهلي ئەو زي غولامي بوون
مه دل دا درهس ونظامي
د نافا قيل وقال بووم ئەز

ل دۆر چۆل وچيا هەر دەم
دلي گەش يان دلي پور غەم
چهلهنگي وقهفازي بوو
د ناف بزمار ونال بووم ئەز

تەمام بيست و سسي بوونه
کولي دل نووقه دهربوونه
مهلايي دين ودنيا مه
شەف ورۆژ ناله نال بووم ئەز

ژ زيـــــري ده ژ ژوري ده
حهچي هات زهنگلهك لي ده
ژ هاوير قه بهزيني ده
د رهقصي هاله هال بووم ئەز

د ناف بهينا سي وچل ده
حهچي هات ئاگرهك هلده
زراف بوو دل وهکي موويهك
د ناف دوهني شهمال بووم ئەز

مه سوٽى جان د ناه پيٽي	ل دهست ما بورجا ميزاني
نهواز من چوو ته خهريٽي	د گهل كيتاب وفال بووم نهز
د شيست وههشتي تاريخي	نه دهرمانى دلى ژاران
مه طالع كهتیه مهريخي	ژ دهردان پير وكال بووم نهز
نهغه حالى مه تا ئيرو	ههزار ونه سهدي ميلاد
چ روناهي چ تاريخي	نهخوهش رهنگي بي حال بووم نهز
چ بازيٽي چ سيويٽي	ژ فر پيټده نزانم نهز
چ پارس ويان عهطاريٽي	هن وهن پور خيال بووم نهز
ژ كاف وكهونا جهاني	نه كاري يان چهله نكيٽي
حهچي چوو نايي گوماني	ژ وان تهف بي نهمال بووم نهز
ته كاف وكهون كره دژمن	زهرك نهر بيٽه مهيداني
جهلال تهف (ذو الجلال) نابن	د حوكمي (ذو الجلال) بووم نهز
مه كه نالين وهاواري	خودا ما نهز نه نسانم !
قهدهر گهل ته بكي ياري	چقاس بيٽي جهلال بووم نهز
	(بي خه) كهون وفهلهك هاتن
	نه بيٽه بي مهجال بووم نهز

(۲)

مننهت ژیهزدان

مننهت ژیهزدان کو ئەز کوردم سووندا من ههیه ب یهزدانی پاک
دۆزا کوردستان دهف ژئی نابهردم گهر بمرم مری ئەزی بی : کوردم

بلبل بخوینه د گولیستانا عشقا ته ل گول یا من ل کوردستانا
دهنگی خو هلهده ببه عهزمانا ئە ژی د گهل ته شهف ورۆژ فردم

بلبلی وێران تو بهس برازه نه غمی تو خواهش که ل گولی تازه
ئه ژی د گهل ته بدم پهروازه تو دل ب کولی وهک ته ب دهردم

دهردی من کۆره بخوینه تو خواهش پهردی هلینه زوو وهره تو خواهش
ب سهر مه دهیه پهردا شین وپهش دا سهیرانه کی ل گولی زهر دم

رحی شههیدان ل سهر چیانه د گهل وان بکم گهشت وسهیرانه
سهیرانی دکن ل سهر گولانه هنگی دزانم کو ئەز کوردم

(بی خهو) بنیره شههیدین کوردان د گهل وان نه کی تو کهیف وسهیران
ل دۆزا گولان گوڤه‌ند وگهر دان جارەک نه‌بێژە : ئەز کورد ومهردم !

(۲)

بی خهوی دلکول

ئهی بی خهوی دلکول وبریندار

پهدا رهش ب سهر سهری ده تی خوار

یهزدان ژ وه ره نه دابوو فورصهت

حهتتا کو ههبن وه تاج ودهولهت

ههر یهك ژ وه دل ب ههف ره کافر

تائیرۆ ژ ههف دبوونه سههه بر

دل تازه بکن ل حهققی کوردان

ههر چاخی فدا بکن رح وجان

حهتتا مرنی نالین وفغان

فغان وگری ل سهر شههیدان

قازی موحه مههه کوشتی بی فورسی

لازم تول خوینا وی بپرسی

(٤)

خورتى كوردا وهرن

دا ئەم ھەرن جەنگ وشەرى	خورتى مە كوردان ھوون وھرن
تالان كرن مال وسەرى	دژمن ژ مە قەط ناگەرن
رابن ژ خەو ببىنە شىيار	تا كەنگى دەست باقىنە دار
بەس بكنە كين وبەربەرى	قا دژمنە ھاتى ديار
كورد مان ژ رەنگى قووپچە دىر	مللەت ب جارك بوونە شىر
زۆزان وچىمان وبەرى	دان دەستى دژمن زىف وزىر
پى خواسى روت گرتن جقات	ترك وعەجەم گرتن وھلات
بى رىبەر وھەم بى سەرى	كوردى مە بەس مان بى خەبات
زۆزان ومىرگ وئاف وشاغ	بوۆطان وطوور و دەشت وباغ
مانە دەستى يەنچەرى	تەف دلکول ودلخوين وداغ
كار بن ل جەنگى روژ وشەف	دل ببىنە يەك گەل سۆز و دەف
وهر دام ھەرن حەيفى بەرى	دژمن ژ مە ھنگى درەف
گازى دكى تا بوويە دىن	روژ وشەفى (بى خەو) ھەزىن
دل بكنە سەد پار وكەرى	بەر دژمنا دەينن كەمىن

(۵)

ئاف و جۆبارى مه چوون

ئاف و جۆبارى مه چوون بى دەنگ و دەف
مان د بن دەستى نهياران ئيرۆ تەف
كانى يى سار و شيرين و پور زهلال
گازى و نال و ههوارن رۆژ و شهف
گوژگوژ و كوشكوش دكن نهى خۆرتى كورد
زوو ههرن دۆزا و هلات مل بدنه ههف
كورد و كوردستان ب ههف ره دانه دەنگ
خوين و گوشت باشى بزبان نابن ژ ههف
تەف بكن گازى گهلى خۆرتان ژ دل
ببنه كۆم و دۆزهخواز بن رۆژ و شهف
حهيفه مير بمرى نهيينى سه د برين
وهى (بى خهوى) هوون لى بدن جان و درهف

دهنگی چیا

باغی گولان د بهر ده	چیاپی شهنگ و شینم
دهربی ل مه ئهسه ده	زۆزان و دلبرینم
کهمین دانینه عهدا	شا دژمن و کهمینن
وه که میرخاس ومهردا	رابن گورزا هلینن

همی باغ ورهز و گول	چیاپی کوردستانی
لی خواهش تی قیرا بلبل	د ئادار و نیسانی
ئهم تهفده مانه دلکول	دژمن کهتن رهوانی
گریدن زه نندک و مل	ئهم کهتنه بهر تالانی

چ بکم ژ دهست مه ده رکهت	بایی چیا چ خواهش بوون
مژ و مۆران ب سهر کهت	گولی باغی مه گهش بوون
فهلهک فاژی بدهر کهت	بهگ و میر و کهلهش بوون
نووبهت ئیروژ بهر کهت	همی خۆرتی چافرهش بوون

ل بن دار و نزارا	گۆقهند و گهشت و سهیران
د صبه و ئیقارا	بگۆری بی دل و جان
حهیا گوند و باژارا	ویران کر لاوی ترکان
کوشتن ب سهدهزارا	عهجهم ستاندى ئیران

خۆرتى كوردا ھەرن پيش
بىن زانا وقەلەمكىش
دژمن گھا سەرى كيش
تەقەدە رابىن ب دل ئيش
بكن كار وخەباتى
زووكا بگرن جقاتى
كەتە ناڤا خەلاتى
چاوا وە تى تەباتى

كورداستانا شەنگ وشۆخ
تەڤ باغى مەشمش وخۆخ
دلى خۆرتان بوويە زۆخ
بى خەول سەر ئاخ وئۆخ
چوويە ژ دەستى كوردان
ميرگ وچيا وزۆزان
رۆندك دچوون وەك باران
مەرن ژ بووى دەرمان

(۷)
ژ ئاغاره

ئىروژ دەستى تە فەلەك
خوين كەتتە دل بى لۆمە بى
كانى بەگ و بورجين بەلەك
چاوا بكم روز و شەبى

ئاغايى كوردا هوون وەرن
لى ئەم فەقىر و بى سەرن
هاویرل مە جەنگ و شەرن
دەردى مە كەتتە كەزەبى

پور شەرمە هوون ناكن شەرى
ئاخا مە بوویە سەد كەرى
كا مەعدەن و دەشت و بەرى
یەزدان ل سەر وە شەهدە بى

یەك جار نەما پورسى بكن
ئالال مە و نندا دكن
شا دژمنا دل شا دكن
شەرمە كو ئاغا رانەبى

رابن وەرن ئاغا و بەگ
چاخ چوول مە بوویە دەرهنگ
سەر لاوى كوردا قیر و جەنگ
سیتەم ل وا دى زیدە بى

گازی بدن خوړتان ژ دل
تیر و كەشانا بدنە مل
دا ئەم بچن بوستانی گول
دەردى (بى خەو) دەرمانەبى

ده فەرمۆ شیخ

ده فەرمۆ شیخ وەرە تو رابە سەر خوہ

کتیبا دین و دنیا دەینە بەر خوہ

ب راستی بیژە و دەنگی خوہ ھلەدە

نە کو یەك ل دەف بی و یەك بەیلی دل دە

وہلاتی باف و کالی مە کو تی چوون

حەیا کو ئیرو ئەم ژى تیدە رابوون

چ وژدانە کو ئەم ژى بوونە بی پار

د بن دەستا دە مانە دلکول وژار

حەچی ریچا وەلاتە پر شیرینە

ب راستی ئەو ریا دونیا و دینە

دزانن ھوون کو پیغەمبەر و ھە گۆت

ل سەر دەعوا وەلاتی خوہ ببن جۆت

حەژیکرنا وەلات ئیمانە ھەردەم

عەرەب یانی چ کورد و ترک و عەجەم

حەچی کوردی وەلاتی خوہ دفی بوو

وہ کر کو ئەو ب یە کجاری نفی بوو

وہ گۆت کوفرە گدین و دین وە بەردا

وہ ئەم ھشتن ل سەر فا شین و دەردا

دکم ھیفی ژ وە ئیرو ب زارزار

د گەل خۆرتی مە کورد ھوون بدن دار

بکن دۆزا وه لاتى خوه وه که شیر

ل دووڤ هەر يەك ژ وه نه سەد هەزار مەر

ریا راستی نه بهس صووفی وموریده

د گەل وان لازمه دهعوا شههیده

قه نایی بیرا وه شهنقا کهمالی

چقاس خوهش تی ل وه ئیرو بهطالی

کائهو دار وچیا ومیرگ وسووسن

دزانن دژمنی مه ترك وفورسن

ژ مه ستانندن زۆزانى سینهك وان

حهیا بگهی ههراڤ وئاخا ئیران

سولهیمانی وکه رکوک و ره وانلدز

جهان تهف هات ل وا ئیرو دبوون دز

ههری نهرمان وپارسین وئه زهرروم

(بی خه و) بگری ههمی چوون بوونه سهرگوم

(۹)

راست بمهشن مهلانو

مهلا ههر خوهندهفانه	بهلی چ بکم نهزانه
هوون ريبهري كوردانه	راست بمهشن مهلانو
بهسه بكن خهباتی	هوون ژي بگرن جقاتی
ههوقاس نهچن زهكاتی	راست بمهشن مهلانو
روژهك ژبوننا مللهت	یهکی ژبوننا ئهخرهت
كوردستان بوویه سهده قهت	راست بمهشن مهلانو
بهلی مهلا ههنه باش	بگوری بم ره وشاش
عومری خوه نادن بهلاش	راست بمهشن مهلانو
چاقفی وه مال سیوی	دا هوون بخون مالی وی
ئهو ژي خیرا بافی وی	راست بمهشن مهلانو
جوٚتکاری دین ما بی جوٚت	مهلی ههدیٚت ژیره گوٚت
حهتا قووت پیره فروٚت	راست بمهشن مهلانو

تشتهك نهماژ وه ره جۆتكار مايه بى پهره
چاقى مهلى ل دهره راست بمهشن مهلانو

كانى كورد و كوردستان مهلاب فهقيرا فه مان
(بى خه و) دى ئهئى ئه مان راست بمهشن مهلانو

(۱۰)

ژ فەلەکی را

فەلەك ديسا ژ من دووركر حەيببا نازك وچاك
ئەفە بەختی تە دەورانی جوانی تە کرە كاك
هەقال وھۆگری من شوور وشەنگین تەف د میرگان
ژ دونیایی تەنی ئەم مان بەلەنگاز بی جھ وڤاك
ئەقیندارن ئەقینا مە تەنی بوو قەمەدەت و عار
دەرانى دۆست ژ دەستی مە تە دایە شاھ و ئەتراك
هەبوو من دۆستەکی تازە ژ رەنگی نیرگز و گول
ژ باغی سۆرگولی رەنگی نەدا من یەك گول و طاك
حەتا ساغم ژ بیر ناکم فراق و دووری یا وی
بوو تالانى ئیرو میرگ و دارا و ئەفی تریاك
چ وژدانە ل تە قەحبی ژ عالەم ئەم کون ژار
(بی خەو) ئیرو کەتی رەنگی پەپووک و بۆم و توتو تاک

(۱۱)
ژ بلبیل ره

سه‌هەر گاهان دنالم بلبیلی من
فهلەك تالان بووه جان ودلی من
وه‌ره شینا خوه ئەم ده‌ینن ب هه‌قره
ل کوردستان وباغی سوورگولی من
ته‌دل سه‌د داغ وکە‌ی لینه‌ کورۆ لۆ
وه‌ره تیکل بکه‌ داغ وکولی من
ل سه‌ر حالی خوه ئەم بگرین شه‌ف وروژ
فری چووبه ژ سه‌یری ئاقلی من
فهلەك ظالم چما چه‌پ دایه‌ ده‌وران
کره‌ ویران چیا وگوردلی من
وه‌لاتی مه‌ خراکر لاوی ترکان
جزیر وشه‌رنه‌خ وتا دیرگولی من
گه‌لۆ کا قه‌رس و بایه‌زید و به‌دلیس
گه‌لۆ کا مووش ووان و مووسلی من
گه‌لۆ کا مه‌عه‌دن وماردین وئامه‌د
گه‌لۆ کانێ ده‌ۆک و بابلی من
گه‌لۆ به‌رزان و که‌ر کووک وره‌واندۆز
هه‌یه‌ جاره‌ک وهرن موقابلی من

ژ ئيرانى حەيا بگهه ئه ناضوول
هه مى باغ وبهشت و كاكلى من
گهلى خوړتى مه كوردان ته فل كار بن
ژ بو جهنگى نه كو بار كهت ملي من
(بى خه و) ئيرۆل سهيرى پووشه رهشكر
توژى شينى د گهل كه بلبلى من

(۱۲)

دل پاره بوو

دل پاره بوو دیسا فهلهك
چوویه ژ دهست بورجا بهلهك
ئیرۆ (بی خه و) لی نینه خه و
رۆژ وشهقی نالین وته و

بی خه و نندن ولهشکه ر ئه من
بی کار وبی شه قگه ر ئه من
بی ناڤ و سه رعه سکه ر ئه من
فه ره ادم وشیرینه ئه و

فه ره ادم دهستی خوه تنی
میر وبه کر لیدا که نی
چاوا هه ری چه رخا فه نی
مه م هه ر تویی سه د زینه ئه و

زین وشیرین هه ردو هه قال
حه تتا کرم وهك پیره کال
بوونه ل من خه ون وخه یال
بلبل ئه زم گولچینه ئه و

بی ته نگ وتۆپ وبی خه بات
چوویه ژ دهستی ته وه لات
چاوا ته تی ئیدی ته بات
بی سۆز تویی غه مگینه ئه و

ئهی به گله ری کوردان وه رن
هاویر ل مه جه نگ وشه رن
لی ئه م فه قیر وبی سه رن
ئه م کوندن وبازینه ئه و

شيخ ومهلا بگرن جفتات
شیرکو ئەمن رووڤینه ئەو

گەر هوون بکن کار وخهبات
هنگی ئەمی هەرنه وهلات

شيخ وئەغا (هەر) مانه خوار
ئورفا وسەد ماردینه ئەو

مللەت هەمی بوونه شیار
حەتتا کو کورد چوویە مەزار

ئاغا وبەگ هەرنه سەری
سەگشان ئەمن کووڤینه ئەو

شيخ ومهلا گەر بین شەری
کی وهك مه وی بی یه نچەری

سەر هەبلەر وشاغ وجزیر
(بی خەو) چیه حەزینە ئەو

تالان بووه جانی ئەسیر
رۆژ وشەڤی نالین وقیر

حەبیبنا نازك

حەبیبنا نازك وشیرین ئەزم دین و بەسە لۆ
 د باغی گول زەر و گول چین ئەزم دین و بەسە لۆ
 وەرە شیننا خووە دەینە وەك پەپووكان
 ئەزم ئیرۆل تە غەمگین ئەری دین و بەسە لۆ
 تە كوردستان ب دەر دا ما نە شەرمە ؟
 ئەرارات و بەلی هەمەین ئەزم دین و بەسە لۆ
 ئەزم ئیران و قەفقاس و ئەزرگان
 مەلەتیا و فەراتی شین ئەزم دین و بەسە لۆ
 كوری خەلكی ددامە بەر گەز و پەنج و كەلابان
 ئەری شنگالا بی شاهین ئەزم دین و بەسە لۆ
 ئەقە سەد سال ژ دەستی تە نەدیتی من سلاقەك
 ئەقیندار وەك مەم و هەر زین ئەزم دین و بەسە لۆ
 وەکی كوندی شكیرا حەزن و شینا من ل كارە
 شەف و رۆژی دکی قیرین ئەزم دین و بەسە لۆ
 ئەقیندارن نەكر كارن دزارن هون شەف و رۆژ
 ناف و دەنگی كو چوو ماچین ئەزم دین و بەسە لۆ
 ئەزم زۆزان ئەزم كەمیان ئەزم طور
 ئەری باغ و چیاپی شین ئەزم دین و بەسە لۆ
 ئەزم ئاقی خووەش وشیرین ئەزم بووك
 ژ بۆ وە مەعدەنی زەررین ئەزم دین و بەسە لۆ

(۱۴)

دلو بیژہ فہلہ کی

پلنگ وشیر مان ل کوو ؟	دلو بیژہ فہلہ کی
سہی نذیر مان ل کوو ؟	دہستی مہ کہت کیلہ کی
کانی بہدلیس کا ئہ سعہرد	کانی سیرت وکا بامہرد
کا ئہ و خوہ شمیر مان ل کوو ؟	کا ئہ و چیا کا ئہ و عہرد
کا ئہ و دہشت وئہ و زوزان	کانی مووش وکانی وان
کا پہز و بیر مان ل کوو ؟	کا شقان و بیریقان
کانی جہی بہ گلہرا	کا حسہن و حہیدہرا
کہر کووک ہہولیر مان ل کوو ؟	کا شنگال و گہر گہرا
کا ئوگول و باغی شین	کانی ئورفا و مار دین
خورتی چافشیر مان ل کوو ؟	کانی زاخو کا بہہدین
کانی کوون و پہزی کوئل	کا دیرسم وکا بینگوئل
مزگہفت و دیر مان ل کوو ؟	کانی گامیش کانی جوئل
کا ئہ و شیخ وئہ و مورید	کانی قہرس و بایہزید
باغین دیر مان ل کوو ؟	کانی ئاغا و شہہید

کانی بوطان کانی طوور	کانی ئه‌و کانى و بوور
کائو قیزی شه‌نگ و شوور	کا که‌وی نیر مان ل کوو؟
کائامه‌د و حه‌سه‌نکه‌یف	کائو خوورت و کانى حه‌یف
کا داوه‌ت و کانى که‌یف	کا زیف وزیر مان ل کوو؟
کا سویره‌ک و قه‌ره‌چداغ	کا نیرگز وره‌ز و باغ
کا ساسون وئه‌گرداغ	به‌گی جامیر مان ل کوو؟
کائیران و که‌ریم خان	تاج و سه‌را وئه‌یوان
(بی خه‌و) ژ واره‌قوربان	کا خوه‌شى و خیر مان ل کوو؟

(۱۵)

گازی یا کور ل بائی

وهره باقی دهلال ورنند وسه گشان

ب قورباننا ته بی ئیرۆ دل و جان

ته کاری خوه هه می کره دبه نندی

ته نهز هشتم ل چۆلی پیس و گافان

هه قال وهۆگری ته بوونه دهولت

چکو خوه نندن ژ بو خوه بوونه ریزان

ته نه خوه ند و ته نه هشت نهز بخوینم

ژ دهردی ته شهف وروژی مه نه مان

کوری خه لکی وه لات گرتن ژ بهر ته

نهزان و بیژه کانی خاکی کوردان

هافین چوو ته نه کر کارهک ژ بو خوه

پاییز دهرداکته ناخا زقستان

بهارا شوخ و شهنگ و ناز و رهنگی

هه بوو تیده نه وروژ جه ژنا کوردان

چ وژدانه نه دا بهر سینجه که پاک

حه تا کو هات ولی کار بوویه گاران

خه لات و نه ردهان و شاله شین بوون

ته دا دهستی گه دا و پیسی ترکان

حەتا ساغم ئەزى بگريم ل سەر وان

دکم هيڤى تو کور بى ژ هەردو چافان

تە ئەم هشتن (بى خەو) و دلکول و ژار

حەتا دونيا هەيه ئەم شوون دە هيان

(۱۶)

كوردی مه ئەگەر بینه یهك

كوردی مه ئەگەر بینه یهك وئەشكەرە باكن
ئەم تەقەدە برانە جان و مال تێكە فداكن
راستی و دورستی بكنە جل و ل خواكن
ئەم كوردی كورپی رستەم و كە یخوسرە و چاكن
دژمن چقا كۆم ل مه هنگی وی بەلاكن

رابن گەلی كوردی كۆل بن دەستی نەیاران
مالی خوە بدن و بکرن تۆپ و طەیاران
رۆژا خوەشی ئەو رۆژە د جەنگا وییغاران
و هك سەیران و گەشتایە ل دەر فەصلا بهاران
پر شەرم و فەهیتە ژ خوە رە فی یەکی ناکن

پر شەرمە بترسن گەلی خوینپرێژی مه كوردا
بی گازی و دەنگین دكشینن كۆل و دەردا
ئاخا كورپی كوردایە ژ دەستی خوە وە بەردا
مل بدنه هەف و دو وە كە فان فیرس و مەردا
فان دژمن و سەكزا ب زۆری ژ عەردا خوە راكن

تا كهنگى ئەمى گرتى بى زىندانى ئەوا بن
تا كهنگى ئەمى بەر خوهرى كووچك وسا بن
تا كهنگى ئەمى بى جھ و بى ئاخ وقه لا بن
تا كهنگى ئەمى بى خه بهر و بيس و گه دا بن

تا كهنگى ئەمى دژمنى كوردال خوه شاكن

ناخوه دقئ ئەم ئىدى بكن كار وخه باتى
ئەم تهئده برا بن ژ خوه ره بگرن جقاتى
دژمن كه ته مووش ووان و سپانى خه لاتى
چاوا دحه سينن ل وه تى صه بر وته باتى

هه ر چاخى (بى خه و) بن هه تا ئالا خوه ل باكن

تیی گۆتن نایی سۆتن

ل نافی جفاتا خوړتان	تیی گۆتن نایی سۆتن
چ بکم دبن چل زمان	نه ل هۆتن نه ل بۆتن
لی ب دل ئه و درازی	هه ر کهس ب دهف دخوازی
ناییته جه حهقی وان	دهف ودل گه ر نه بی یهک
گهل خوړت وقیز و کالا	جفات کهته نافی مالا
ئهزم سه ره کی کوردان	هه ر یهک ب دل دبیزی
ب دل ناییته سۆتن	ب دهف خواهش تیته گۆتن
ژ دهست خوه دان کوردستان	وه ها کرن هه تا کو
خوهش بوو چاخیی پاییزا	گۆفه ندا خوړت وقیزا
سه رسالا خوه دبهردان	دهما کهته ئاداری
بیست و پینجی میلادی	سالا هه زار ونه هسه د
هنگی ب دهستی ترکان	شیخ سه عید بوویه شه هید
ژ ههف کوشتن چه ند و چه ند	کوردی نه زان کرن به ند
دهر بوویه چه می دهر دان	ته سلیم بووه شیخ سه عید

ترکان شیخی دهلال بر
ل ئامه دی د کوشتن
ژی کربوون سه ری وی
ر ابو و فه رمانا شیخان

شیخ وئاغا گورانندن
وه کی په زی داوه تی
نه ب سهدان نه ب هه زاران
قه سر وئ هیوان کر نه خان

هه واره سهد هه واره
کانین شه هیدی کوردان
کورستان چوو ژ ده ست مه
وان وئیران بوؤتان

گه لی کوردان ده رابن
بکن ده عوا شه هیدا
کورستان بی بدهرخن
ژ دهستی فورس وترکان

کورپی خه لکی بوونه کۆم
ژ مه ستانندن ئه رزه رووم
عه نتاب ومه عده ن وده شت
حه یا بجیته حه ران

وه للاه ی تائزه بمرم
ناکم ژ بیر کوردستان
روژ وشه فی (بی خه و) بم
حه تا هه رم گورستان

وهره ئییدی توفهلهك

وهره ئییدی توفهلهك تازه ب دل خواز
 خورتی کوردا ئیرو تەف بوونه بەلەنگاز
 مه که هەمبەر ژ خوه ره ژار وفهقیران
 هیقیدارم ئەز ژ تە ئیرو ب کازکاز
 گو هەدە دژمنی کوردان ب خودیکی
 فایه کوشتن ژ مه پیر فیئرس ورمباز
 بورج وئەیان ل مه ویران دکرن تەف
 ترک وفورسینه ل هەقدو دکرن گاز
 دەشت وزوزان وچیا هاویبەرە گرتن
 شەرق وغەربینه ب هەقەرە بوونه جەمباز
 بکه تەفتیشی ل سەر مولکی سولهیمان
 چ عەجیبە ژ مه ره کەس نینه داخواز
 چەرخی و دۆلابا دنی قەی وه چ سحکر
 وه شکاندینه ل مه چەنگ ومل وباز
 کو خراکرنه ل مه دەشت و وه زۆزان
 ژ مه کوشتن بی سەبەب میرهك وشەهباز
 مانە بن دەستی ئەوان مییرگ وچیا تەف
 لی دنالن ژ مه ره له گلهگ وسەد قاز
 رهش وشینا مه گریدانه شەف وروژ
 بلبلی دین وبی خەو وهی وهی وئاواز

پووقی دچی هه جی

پووقیكك هه بوو برسی
 شاشهك دابوو سه ری خوه
 نه زی رابم چم هه جی
 بكم حیلا وفه ندا
 پووقی رابوو ب ری كهت
 گها گونده کی ئافا
 ديك ومريشك دچیرن
 پووقی گها دههما وا
 تزیبا دهه ژینی
 گۆت : برایی مهلا ديك
 شهرط نه نهوه بانگ بدی
 ديك گۆ : برایی پووقی
 تو زلامهك لهوه ندی
 گهلهك دترسم ژ ته
 پر مه دینه ته خوارن
 پووقی گۆ : نهو بۆری چوو
 نهم بین برا نه بهد
 سووندی دخۆم ب یهزدان
 ديك رابوو دا پهی پووقی
 گهان زه فیک تیر شکیړ
 پر ژ گوندا دترسی
 تزیی کر نه ستویی خوه
 بخۆم مریشکا هه جی
 ههتا هه رمه گوندا
 پرچا دووف خوهش بهر بی كهت
 سوور گوههك وی ل نافه
 ل سهر سوور گوه دنیرن
 سلاف کره دیکى وا
 هیسترا درژی نی
 مرن فا هاته نیزیک
 دهه هه رنه مالا خودی
 م ژى وهك ته هه ج دقى
 گهلهك ب حیل وفه ندى
 نهوله نابم ل بهختی ته
 ژ هنگی فه شیارن
 خوه کار بکه وه ره زوو
 ناف مه بوو هه جی محهمد
 ژ وی ری بوومه پوشمان
 بهری خوه دانه زهقى
 ديك ورووقی هیره هیړ

۱. رپووقى جارهك دبىنى ۲. تزيه هژاندىن ل بهر ۳. رابوو هيديكا فر دا ۴. بووچ تو دى شى ۵. ژ بونا من هيه دهر ۶. رابه م هدرنه طه وافى ۷. توى دژمنى بى شك! ۸. تزيه گرت و كهو كرى ۹. م توبه يه ژ فعلى پار ۱۰. نهو هه مى چوون بوون پندى ۱۱. كهو ژى رابوو بوو هه فال ۱۲. نيرين ئورده كك ل جهم ۱۳. رپووقى گوت وبر مه ژى ۱۴. ل فاده چ دكى بى خوه دى ۱۵. هه وقاس تو بى نوصولى ۱۶. تى جددى خوه ببىنى ۱۷. خوه باقىژ دهر گه هى وى ۱۸. ههر مه نهوه گهر و گه ف ۱۹. رپووقى چووب دل خوه شى ۲۰. ديتن قولهك كوور و طار ۲۱. رابوون و تهف ده نئين ۲۲. گو: نه زى بم نوبه دار ۲۳. ده رى قولى ل وان گرت ۲۴. ديك رابوو و دكورى	۱. كهوهك ل ور دخويىنى ۲. رابوو سلاف كره سهر ۳. كيو سلاف وى قه دا ۴. رپووقى باكر: و افه قى ۵. نه زم جه جى محمه د ۶. نو كوت قه دى سلافى ۷. كيو گو: رپووقى وشاشك! ۸. رپووقى رابوو و گرى ۹. گو: نه م هه بوون گونه هكار ۱۰. ب قورئانا ته خوه ندى ۱۱. ژه ف ره گوتن چه ند گال گال ۱۲. گه هانه بهر ئاف و جه م ۱۳. سلاف كره سهر وى ژى ۱۴. گو: برا تو سه يدى ۱۵. تو ژ نه سلا ره سولى ۱۶. رابه م هه رنه مه دىنى ۱۷. هي قى بكه ژ ره بى وى ۱۸. بهلكى م عه فوو بن ته ف ۱۹. ئوردهك ژى پير مه شى ۲۰. ل وان دبوويه ئيفار ۲۱. د قولى ده دجفين ۲۲. ورپووقى بى توبه دار ۲۳. رپووقى رابوو نووبه گرت ۲۴. نيشى شى دبورى
---	---

وی دابوو بانگا خودی
 بانگ ئەو دەسحاری
 فەقی بکە شریعت
 فەقی رابوو ژێر گۆت
 راستی ئەو تە گۆتی
 رووقی سەری دیک ژیکر
 کەتە سەری سحاری
 ژ خووە رە هەنەک دخوینی
 رووقی گۆ : ئەف چ عەدەت
 سەید بیژە ب راستی
 سەید پەپووک وی چ کر
 سەری فەقی ژ فراند
 ما ئۆردەک و ما رووقی
 رووقی باکر : واسەید
 کتیبی دانە بەر خووە
 سەید گۆ : پرتی شاشی
 م هەیه براك بچوکتەر
 بەلی یا حەجیی دەلال
 ئەزی بینم برای خووە
 رووقی گۆ : هەرە بینە
 سەید گۆتی : سەر چاقا
 ئۆردەک رابوو ب ری کەت
 گەهایەکی نیچیرفان
 دو تازی پی سڤک

رووقی گۆ چیه ددی
 ت فی شەقی دکاری
 راستی بیژە بی شوبهت
 گۆت و جەرگی خووە دسۆت
 نە وە کە مەلی گۆتی
 دپاشیا قولی کر
 کەو ژی رابوو دکاری
 ژ قورئان ویاسینی
 قورئانی دخوینی خەلەت
 نە ب حیل و ب قەستی
 گۆ : ب یەزدان غەلەت کر
 دپاشیا قوللی هەلاند
 ئۆردەک ژ ترسانەنقی
 قانیزیک بوول مە عید
 ژ مە رە فە کە عەسلی خووە
 ت هەوقاس دەف بەلاشی
 عەسلی م وی ب خووە بر
 ئەزی رابم هەرم مال
 دو شاهد و عەسلی خووە
 لی بەلی پەر نەمینە
 حەجی مالا تە ئاقا
 چەنگ و بازک بەر بی کەت
 پی رە هەنە پالەوان
 ئۆردەک رابوو چووبوو نک

تاژی یالی هار دابوو
هییدی هییدی دمه رملی
باکر : نهی هه جی یی من
پووقی رابوو بی مه فەر
تاژی به زین چوون پووقی
گو : سهید نه هه وجهیه
سووندی دخۆم بیه زدان
پووقی که ته ناف دهقی
تاژی پووقی گرت و خوار
ئۆرده کی کر سیاست
دقی ژ بو مه کوردان
ووسا بکن سیاست
دا دژ منا بکوژن
ل سهه وهلات بگرین

ئۆرده کی زوو فر دابوو
هه تا چوو ده ری قولی
قا عهسل وشاهدی من
ژ قوللی نه وهاته دهه
هه تا ژ پووقی هات رهقی
عهسلی ته پر تازه یه
وهک ته نین عهسلقان
تاژی هات ولی جقی
ئۆردهک خلاس بوو ژ نه یار
تا ژ دهستی پووقی ده رکهت
دو شاهدی په هله وان
هه تا کو ببنه ده ولت
خوینا وان ژی برژن
ببنه بی خه و وحه زین

دۆزا وهلات

دۆزا وهلات وندا نه کن	دۆزا وهلات پـر باشه
ههردهم وچاخ لی مه یزه کن	دا هوون لی نه بن شاشه
راسته وه که تیره مار	ت جار نابی خوه هرومار
جانفدا کن لی هه ر جار	نه بیژن زه حمهت وکاشه
لی ته له ف کن جان ومال	یی جوان وپیره کال
ته فده ببن یهک هه فال	نه بیّن ئەف ری به لاشه
دژمن قایه ری گرتی	ب زۆری وب خوه رتی
وه کی ببی هه فگرتی	گۆک وی هه ری ماناشه
ناف د خوه دن وه که شیر	دهستی خوه بافیژن دیر
تازه ژیکن سه ری میر	دونیا دهر ب ودوور ئاشه
کانین نهو کان یین سار	مانه د دهستی نه یار
رابن لی بکن هه وار	بهس بمینن ل پاشه
ئامه د وساسۆن ومووش	باڤ وداییک ودهر گووش
هاتنه سۆتن ب پۆش	چاوا هه رن به لاشه

دگرین هەر چاخ ودهمی
ههفسار ل دهستی قهراشه

ئاف وچه م و باغ هه می
شکه ست ل بهر وا گه می

دهعوهداری وهلات بن
هەر چاخ بکن داباشه

بی خه و ودل شهوات بن
بی خه و وبی ته بات بن

(۲۱)

چووہ دۆستا دل

چووہ دۆستا ته كوردستان دلۆ هه‌ی !
ده‌رهن‌گه رابه تو ئیروۆ بده په‌ی
تو گازی كه ل په‌ی ده‌نگی خوه هلده

ب سستی تو دچی ئیروۆ ل په‌ی قه‌ی

هه‌فال وه‌وگری ته دۆست برن ته‌ف
ته‌نی مایی ل چۆلان بی گهر وگه‌ف
به‌لی ری دووركه‌ت و بوویه ل ته شه‌ف

ب ده‌ردا چووۆ ده‌ستی ته گدی وه‌ی !

ب كوردستان ره دا سۆزه‌ك ته ئیروۆ
بده په‌ی سۆز و په‌یمانی ئه‌سیروۆ
ژ بوۆچ سۆز و په‌یمان كر ژبیروۆ

حه‌تا بوویه ل ته سه‌د داغ و سه‌د كه‌ی

كه‌ته بازاری دۆستا ته جوانی
جه‌هان ته‌ف هات و چادر تیده دانی
د خه‌و ده مایی تو قه‌ط پی نزانی

شیار به خوه‌ش هه‌ره بازاری دا ئه‌ی

شەفەك تارى وپىر باھۆز وياپووك
چ دژوارە قەلاندن طەيرك وچووك
ل چۆلا مايە كوردستانا سۆربووك

كورى خەلكى ژ تە ستاندن فەلەك وەى

تەماشاشا كە ل زۆزانى شەرەفخان
ل ئاگرداغ وئەردىشى بوو فەرمان
خراكرنە ل بەر تە لاوى ترکان

(بى خەو) رابە دەرەنگە تو بدە پەى

خهونا من

د سالا ۱۹۵۷ ده

دونيال من گش چيا ونه وال
 د بن مه ره به حره كي كوور وزه لال
 دهنگكي زراف وبى مهجال
 حووتى به حرى دكن ناله نال
 بى هس وهك مريى ههزار سال
 دنيرم كاله كي پير وپال
 پشتا وي قوف د دهست ديه كوپال
 گو : برازى نايى گوتن ئهف حه وال
 سۆزه نايى دانين ژ پشتا كال
 ته كرم پارسهك وبى مال
 م سۆزه ب ته ره بيم ههفال
 باغ وبه خچه ورنه ودهلال
 ئه رارات وديرسم دا مال
 دياربه كر ومووسل وشنگال
 بهرزان وكه كوك وسوله يمانيا دهلال
 ل بهر به ژنا من بوون شاپك وشال
 عومرى م هه بوو نووده و دو سال
 هى نه ديتيه كه سهك ههفال
 وه ره ب ئاپى خوه ره ببه ههفال

گوه بدنه خهونا من هوگر وههفال
 سه ره خوه ره دنيرم سه د رمى بلند
 دهنگك مه لوول هاته گوهى من
 دنيرم ل به حرا شينه كوور
 گيژ بووم دلى م بوورى چوو
 م دى ره شهك هات ودمهشى
 ل پشتى باره كي گران وگه وره
 دبيژم : ئاپو چيه حه وال ته
 ئاپو دهينه بارى خوه بده بهن
 ئاپو ته ئاگر بهردا دلى من
 بيژه حه وال خوه وبارى خوه
 گو : بارى من كوردستانا رهنگى
 تيدنه ته فليس وتهوريز وشيراز
 ئه زرگان وتووروس وفه رات
 هه مرين وره واندووز وزاغروس
 د بهر م ده بوون شوور وخه نجهر
 ل باژارى ژينى ئه ز پر جوان بووم
 ئه فه كارى من وبارى من
 بهلى ئه گه ره ته گريدايه ره شا خوه

نزانم کاب کووقه چوو کال
د دلی م ده شین کولا ههفن وههژال
بهری وی ل چیا وکاش وکهندال
هلدن ل وهلاتان دهنگ وئوئوئال
ده بگری بلبلی ژار وی مال
بکهفه سهر شوپا کالی ب کوپال
ل گوھ کن شیره تارند ودهلال
وباکن موژده بی هاته هلدان ئال

ئاھ جارہ کی شیار بووم ژ خه و
دهردی من بوو ئیشا زراف
باری گران مال پشتا کالی پیر
رابن بدن په ی ریچا کالی خوه
ده بگری ل حالی شههیدی کوردان
ده بگری غه مگینی کوردستان
تہفده رابن بدنه په ی کالی خوه
دهما بمرم هوونی بیژن رهحمهت ل ته

بیر و باوهری

هه‌بوون بیر و باوهری دو خوړتی چاک وچه‌ل‌نگ
ب یه‌ک دل و یه‌ک سه‌ری ل ناف و ه‌لاتان ب ده‌نگ

خودان تاج و سه‌را بوون له‌شکه‌ر و پور ه‌نه‌رمه‌ند
وه‌کی باف و برا بوون دچوون شه‌ران ب گوڤه‌ند

به‌خچه‌کی سوړ وره‌نگی هه‌بوو دناف و ه‌لاتان
پر خوه‌شک و ب ده‌نگی وه‌که گولا جفاتان

تژی خوځ و ه‌نار بوو گوڤه‌ندا قاز و قومری
جهان ته‌ف لی نه‌یار بوو که‌سی کو دیت لی دگری

چه‌ند قه‌رنا لی بوړاندن زیده ژ هه‌فت هه‌زار سال
به‌ری خوه‌ژی گه‌راندن دان تشتی پووج و به‌طال

دژمن که‌ته‌هاویر دؤر گوټن : نه‌ی بیر و باوهر
نه‌می ب کوټه‌ک وزؤر ژ به‌خچه‌وه‌بکن دهر

بیری و باوهری ته‌ف ددانه‌ده‌نگ و قی‌را
هه‌ردوکال دانه‌هه‌ف ده‌ست دان که‌فان و تیرا

گۆتن : ب یهزدانی پاك	كەس نینه هه‌مبهری مه
نادن ئەم به‌خچه و خاك	هه‌تا نه‌چی سه‌ری مه
شهر كرن د گهل دژمن	خوین ریه‌ته وهك جۆبار
ئەون دژمن دكوشتن	ژ وا داگرتن مه‌زار
دژمن نی‌ری بی خیر بوو	شهر د گهل بیر و باوهر
خوه‌رجه كه تژی زیر بوو	ئانین و كرنه بینده‌ر
دژمن باكریه بی‌ری	ئەز وتوو دو برانه
ژ ده‌ست خوه دانه تی‌ری	دونیا ل سه‌ر په‌رانه
بی‌ری گۆ بمه‌ر نه‌یار	چاوا به‌خچه ب ده‌ر دم
كو تو ب‌دی سه‌د هه‌زار	ده‌ستی خوه ژى نابه‌ردم
بی‌ر چوو دژمن ب جه‌نگی	شهر كر وه كه پاله‌وان
ئەى بی‌را پر ب ده‌نگی	باوه‌ری چوو یه‌ زی‌ران
دژمن باكریه باوهر	وه‌ره تو ئه‌ی باوه‌ری
بدم ته سه‌د زیری زهر	به‌س بكه‌قم پشت ده‌ری
باوه‌ری چوو یه‌ زی‌ران	لی نی‌ری و طه‌ما بوو
زیر ه‌لان‌دن ب تی‌ران	هش ل سه‌ری نه‌ما بوو

دژمن که ته پشت دهری	که مین دانی د میرگی
ژی ده رخستن باوهری	ئاگر ئیخستن جه رگی
تاج وسه را خراکر	دژمن ب زور وزیرا
له شکه ر ژه هف به لاکر	بیری دل دایه کیرا
بیر که تی یه غه ما ده	چاخه کی دووف دریژ ما
هیستر بهردان چه ما ده	باوهری کهر و گیژ ما
چهنه د سالا باوهری ما	زیری خوه تا دخوارن
بی هه قال وسه ری ما	نیری هاویر نه یارن
باکریه لای ئاپا	وهرن دژمن بکوزن
لی ئهم گرتن ب خاپا	خوینا مه وی دمژن
باوهری مابوو برچی	نووکا دانی سه ری خوه
وه که پیرا قه ره چی	نوو دایه پۆل به ری خوه
نوو بیری هاتی یه بیر	له شکه ر بر و چوو نه یار
شکاندی قه یید و زنجیر	چوو به خچی خووخ وهنار
دژمن دکوشت ب جاره ک	گریدا بوو تاجا خوه
نه هشتبوو نه یاره ک	راستکری ئامانجا خوه

بیر و باوهر بوونه یهك	ئاقیتن کینا بهری
لهشکه ر گرتن لهك ب لهك	دیسا بوونه یهك سهری
گهلی کوردا وهرن پیش	کوردستان بینن بیرى
زووکا ببن قهلهم کیش	دا بشکینن زنجیری
وه کی کو بیته بیرى	کوردستانا سۆر وزهر
بهگ ومیری جهزیری	کو چوونه بی سهروبه ر
بکن ژ خوه ره تهخمین	کینه شههیدین کوردان
ب ههر دو چاقا بگرین	کانی شیخ سهعید پیران
کانین شیخ وبه گی وه	کا نه و مرید و صوفی
کا میرگ وله گله گی وه	کا خۆرت وقیز و کووفی
ئهفه بیر و باوهری	ئه گهر ژ من دپرسن
بینه یهك دل وسهری	قهط ژ دژمن نه ترسن
ههر نه حه یفا شههیدان	کوشتی یین ترک و فورسن
نووکن سهرسال و عیدان	رابن ل وان بپرسن
باوهر بکن ژ من هوون	وه رینن بییر و باوهر
(بی خه و) دلی خوه کر خوون	دو سه د ئاخین و کهسه ر

ب پړس شهړه قودس

نزانى كـوب پـرسا
كـهنگى دـبوويه موقـسى
دچـيته قـودسى موقـسى
حـهـتا كـو وى نـه پـرسى

كوردى مه گهر نه پرسن
حـهـتـتا كـو ئهـو بـتـرسـن
چ زانين كوچ جنسن
نـابـينـن تـاج و كـورسى

بپرسن هوون ل دیرۆك
ژ بـو خـوه بـكنه چـيرۆك
جـوان و پـير و زارۆك
تـهـف بـخـوينـن ب دـهـرسى

كوردى مه بوون ب غيرت
ژ هـهـف بـوونـه هـزار قـهـت
بـهـرى هـهـر كـهـسى دـهـولـهـت
پى خواس ورووت و برسى

نيرۆ ئهم تهف شيان
تـهـف دژمـنى نـهـيان
دـيرۆكـى مـهـل كـارن
دا چيكن تهخت و كورسى

بژى كورد و كوردستان
نـوـو بى تـهـختى كـهـريم خـان
تـاج و سـهـرا و ئـهـيـوان
(بى خهـو) لى بى موقسى

(۲۵)

ھەي دۆستە دىنى

ھەي دۆستە دىنى زىڧ وزىرىنى

پىشتى كو بىرم كى تە دىھىنى ؟

ب نىقى يەزدان ئەز تە دىھىنىم

ب دىن وئىمان ئەز دل بىرىنىم

ب سۆز وپەيمان ئەز تە دىھىنىم

ل دەر گۆرستان گازى كە دىنى

ھەي دۆستە دىنى زىڧ وزىرىنى

پىشتى كو بىرم كى تە دىھىنى ؟

فاتۆك وەھىشۆك ل ھەڧ دىرىن

تۆتۆك وەھلۆك تىن تەڧ دىرىن

باگۆك وزاخۆك ب شەڧ دىرىن

دەردى تە كۆرە كەسەك نەبىنى

ھەي دۆستە دىنى زىڧ وزىرىنى

پىشتى كو بىرم كى تە دىھىنى ؟

دەردى تە كۆرە چىا ونەوالن

دەنگ ژ دوورە بوم لى دنالن

دل كورە كورە ئاقن دەلالن

تو بەس كە گۆرى ژ قەھر وشىنى

ھەي دۆستە دىنى زىڧ وزىرىنى

پىشتى كو بىرم كى تە دىھىنى ؟

دهردى م ئهو بوو ئەز تە بها کم
 چاڭ تە ل خەو بوو من گۆت رانا کم
 دل تەڧىدە کەو بوو ما کەنگى شاکم
 داغین دلى مە کەنگى کەوینى
 ھەى دۆستە دینی زىڧ وزیرینى
 پشتى کو بمرم کى تە دحەبىنى ؟
 پشتى کو بمرم روونە ل بەر سەر
 دەلال ژ گۆرى رابىه وەرە دەر
 دهردى تە کۆر بوو دهردى م کەت سەر
 فەرھاد تویى ئەز ھەر وەك شرینى
 ھەى دۆستە دینی زىڧ وزیرینى
 پشتى کو بمرم کى تە دحەبىنى ؟
 ئەزم شەھیدى ل ناڧ مەزارى
 پشتى مرم چووم کى ھات بازارى
 چ بکم دچم تو مایى ل کارى
 بیژە بى کانى کى تە دبىنى
 ھەى دۆستە دینی زىڧ وزیرینى
 پشتى کو بمرم کى تە دحەبىنى ؟
 وەرە بەرى کو بمرم ژ دوردان
 سلاڧ کە سەر من بەرى گۆرستان
 چاخى کو بمرم باکە دلۆڧان
 دۆستکر ڧا ھاتن ژ ھند وچینى
 ھەى دۆستە دینی زىڧ وزیرینى
 پشتى کو بمرم کى تە دحەبىنى ؟

دوستی هہ قالی خاترم خوہستی

ژ تہ وهہ قالان ب دل شکہستی

ھیٹی دکم کو دوما سہر بہستی

باکنہ (بی خہ و) نهم ہاتنہ ژینی

ہدی دوستہ دینی زیف وزیرینی

پشتی کو بمرم کی تہ دحہینی ؟

شۆره شا ته مموزى ل عراقى

د سالا ١٩٥٨ ده

رۆژەك د خەو دە من دى بوو هاوار
 پير وجوان تەف ئافیتن دەست دار
 كەچەك سپى گهور دكى زارەزار
 كوردۆ رابە تونەبە توو و خوار
 رابووم ژ خەو ئەز ب ترس و هەبەت
 چەكى ل بەر خوە من كرنە سەد قەت
 خەونەكى خراب ب زۆر وزەحمەت
 هاویرم نیری وەك دینەكى هار
 دەر كەتمە دەرى رۆژ بوو شەفا رەش
 كەچ هات و گرى كەچا گهور و گەش
 ئەزم كوردستان تەف گول و بنەفش
 دژمن فا گرتن ئەف لات و زنار
 رابە بكە قیر نالین و خەبات
 دژمن ب زۆرى كەت ناڤا وەلات
 شین و گرىبنە ل مووش و خەلات
 قیز و خۆرتى مە مانە دبن دار
 ئەم مانە پى خواس طازى ویرسى
 یەزدان مە ژى خوەست ل مە نەپرسی
 ل مە دبوون یەك تركى و فورسى
 خوینا مە مەتن وەكى گورى هار

دهستی مه گرتن ئەم برنه زیندان
گۆ بمره کورد و کەتن کوردستان
ل مه ویران کرنه قەسر و ئەیوان

هشتن بەلەنگاز دل ب کول و ژار

ئاخین و کەسەر مانه د دل ده
خراکرن وا باژار و گونده
بی کەس و بی حس وه ک بۆم و کوندا

ل مه دگرتن وا هەر چار کنار

دهنگک هاته گوھ مه گۆتی خیره
ل مه دیار بوو ئەف بەطل و شیره
براییی عەرەب چوو ئەژدهیره

سەری وی ژیکر کوشتی کۆلیدار

شۆره شا تەممووز ل پشتی یەزدان
تیده خویا بوون بەطل و پالەوان
بایی سپیدی باکریه زیندان

چار دەهی تیرمهی کوشتن ئەو نەیار

خوولی ل سەر تە فاضل جەمالی
رابه بنییره وا قەسری خالی
نووری سەعید بوو هەوقاس ب دەلالی

گرتین خراندن کوشتن سەکی هار

نووری سەعید بوو وه ک سەکی هار بوو
غولامی زۆردار و کۆلیدار بوو
گۆقەند ل دۆری ئیرو ل دار بوو

بمیری کۆلیدار بمیری هەر نەیار

(بيّ خه و) بنيّره پهردا رهش چري
كه چا سپي گهور هيّزي دگري
گو ههر دو خويشكيّ من مانه مري

وان زي بدرهخن ژ دهست كوّلیدار

بزي براتيا عه ره ب و كوردان
بزي نازادي هه بزي بهرزان
براييّ عه ره ب سهريّ خوه هلدان

نهم زي د گهل وان ببنه فداكار

شینا شیخ حوسهینی برا

سالاههزار ونههسه د وپینجی
وههشتا وی تاریخی دهرینم
چهند ریز وبه لاقوکا ب قهنجی
دهر ب سهیران وگهشتا نهز بخوینم
دهردهک م هه بوو گهلکی کور بوو
دل پیست وپرنگ ووهک تهنوور بوو
رژژ وشهفا ههردهم کوره کور بوو
چهرخا فهله کی دا نهز ههژینم
ئاخ دل رژژ ب رژژ نهخوش وژاره
شینا مه شهف ورژژی ل داره
باری ل من چ گرانه باره
دی چاواژ عهردی نهز هه لیم
حهتتام هلانی شینا دیرسم
بایی چیهات وژی دیرسم
چ ههیه ئیرو گهلک دترسم
گو : نامهیه که ژ بو ته تینم
نامه چیه قهط م پی نرانی
دهردی م ل سهر تاجا کیانی
وهی فهلهک سهری بکین هلانی
لهورا ووسا ژار ودلبرینم

دهردی م نه یهك ودو وههزار
پر بوونه ب سهد ههزاری هژمار
پشتی فان گشان مه دی بوو هاوار

من گو : چ ههواره دا ببینم

گو : بیست ونههی مها تهباغی
رابه بکهویننی تو وی داغی
شیخ حوسهین غهریبه وهك چراغی

من طهفانندی تیم جهوابی تیم

هیستر ههپرکین ژ ههردو چافا
سهد جاری فهلهك مالا ته نافا
ته نهشت بگهم برا وبافا

چهند رینزال وان دا نهز بخوینم

رابووم سههری ژ خهو ب دل کول
دهنگی خوه ل من هلالنی بلبل
دهربهنده ته ما نه باغ وسورگول

دلکول تویی نهز بلبلی شینم

بلبل وهره دا نهز وتو خواهش کن
نهغمی ل وا چاف وبرهی رهش کن
پییتا فا هنافا تازه گهش کن

لی نه ژی وهکه ته پر نهفینم

نهغما گهلهك خواهش وشیرینه
وهك نهغمال سهر مهمی وزینه
ناخین ژ مه تی تژی بخوینه

دا هوور ل غهریبا بتهوینم

ژارو ږه به نو بکه تو فغان
ږی قهت کری به ل بهر مه ترکان
سوژه کو هه ږم فهله کا ویران

چهرخا وی ب دهستا بهه ژینم

ئهی غه ری بی نوو چووی مه زاری
سه د ره حما خودا ل ته بیاری
تو نه بی ته نی ته زم د ژاری

تو ژاری ل سهر ژارا ئه دینم

ئهی فهله ک بی به ختی ږ خایینی
به ختی ته چ بوو ته دا مه کینی
ته نه هشت برا بری بیینی

حه تتا مرنی ل سهر ته دینم

شه یخی ده لال و گه وره و تازه
دهر شه هبازی یان ب چه ننگ و بازه
ههر چاخ وده ما م کازه کازه

نشانه کی دا ژ ته هلینم

ئاخ ئاخ فهله کی چما تو هاری
هه وقاس ل مه ته کره نه یاری
ږوژا خو هه و ږونی کریه تاری

تاری شه فه ئه ز نه ما بیینم

ده و رانا دنی ووسایه هه رده م
که س نینه کولی نه بن کول و خه م
لی خه م ل دلی م بوونه وه ک چه م

ههر گاف وسعه ت ل وا دخوینم

چەرخا فەلەكى كەسەك نەگشتى
ئەى گەلى برا نەدىنى پىشتى
تىرا فەلەكى كەتە تەنشتى

چاوا ئەزى حەيفى ژى ھلىنم

ئەى برا بدە من يەك نشانى
چاوايە ھالى تە وزىندانى
ژانا تە تەبايى كوردستانى

ھەر چاخى (بى خەو) ولى حەزىنم

(۲۸)

دهنگی مهیگر

دهنگی مهیگر هات ژ مهیخانی سقك رابووم ژ خه و
چاقه نیپر مامه ل بهندی بی هدان وسه کن وخه و
راسته دهنگی مهیفرۆشه یان گهلۆ خه ونهك دهره و
تا کو دهر که تیه مه نیپی وی ل دهست دهرمان و که و
بی گومان زانم کو ئیدی دهنگی کوردستانه نه و

دهنگی گهر ناس وعه گیدی کورد ههزار سال بوو دهات
کوشتن وتالان وجهنگ ولهشکه ر ودۆز وجقات
رپبهر وهاوار وگازی تهف ل سهر رپچا وهلات
تا کو ئهم رابوون ژ خه و نووکا مه دهست دایه خه بات
دلبرین وعاشقین ئهم وی ل وی قیزا به ده و

ملله تی کورد نامری ئیدی دهما میژوو دخوهند
ئه و به یار وشاهی ئیران گهر چقاس لی بکنه به ند
ئه م نه ما ئیدی ژ بیرکن شه نق وزیندان و که مه ند
پیری شیخان شیخ سه عید وقازی وخۆشناو و چند
چوون ب دهست خوینخواری ترك وفورسی بی بهخت و دهره و

خاکی کوردستان شهفەق دایه وه کی پۆژا جهان
وهك فەرات ودجلهیه خوینا شههیدان بوو بهیان
ژان گها میژی نهما موهلەت ژ بو زولم وزیان
کۆلیدار بمره ژ دەستی ته چوو ئەو سال وزه مان
مللهتی کورد بی خهوه تهف ما ژ ته کهنگی دحهو

(۲۹)

وهره دلبره

وهره دلبره بهسه دهرکهف دیاری
ژ بورجی دهرکهفه دا بیمه داری
بهسه ستهم ل من ئیدی کهچی لی
ل چهشم وئهبروویان بوومه شیاری
مه دی جارهك ژ بورجی سهر هلانی
ب دو چاقان ئیشارهت دایه ژاری
دگۆ : دینۆ نکاری من ببینی
دیتن بارهك گرانه تو نکاری
ههژاندی سهر ل من دیسا وهلی گۆت
مه که نالین ههیه بو ته زراری
حهتا کو تو نهبی وهك رستهمی زال
نکاری راگری وی گورز وباری
کهتم عهردی ژ قامی بی هس ومهست
ژ ههردو چاقا هیستر من دباری
ههزار سال بووم د زندانا مهمی ژار
ب ههزن وشین وسهد نالین وزاری
دکم گازی قهلهن - بیژه - چیه بهس
بهلی دیسا نه که زولم وزراری

بدم پیّ جان و مالیّ خوه ئه‌ریّ لیّ

ب بۆسم ته مه‌گه‌ر تو بیّ دیاری

که‌رم که تو وه‌ره پیّش گه‌ر دخوازی

تو به‌س ئیدی بکه‌ قیر وه‌ه‌واری

قه‌له‌ن نه‌و خاکیّ کوردستانه‌ بیّ خه‌و

خه‌لات و زازا بۆت‌ان وه‌ه‌کاری

(۳۰)

شاه و سولطانی مهیی

شاه و سولطانی مهیی تو سالم وزیری ته مه
شوبه هتی نایینهیی تو مسك وعه پیری ته مه
ئه ز دزانم گوه رهشی تو پاله وانی نامدار
ئه ز د مهیدانا عه گیدا کۆل ویه خسیری ته مه
دهر گولستانی بهاران هه یکه لا باغی مهیی
عه نده لیب و بلبل و خه مخوار وشه فگیری ته مه
مه عبه د و خلوا شه هیدا ئاگری تاری شه فان
هه قیدار وشه رمه زار و بی دل و پیری ته مه
به گلهری برج و سه را و قه سر و نه یوانا تویی
مه ست و سه ر گه ردا و عار و قه فل و زه نجیری ته مه
دهر خه لات و نه ردهان و مووش و زۆزانی بلند
ئه ز دزانم خواهش جهانگیری به لی شیریی ته مه
رۆژ و ماهیتایی تو یان گونبه دا تاجا که یوو
بی خه وم و عاشقم هه م قه وس و سه ر تیری ته مه

من ناله ناله

هەر سهحهەر من ناله ناله ناله ناله و ناله نال
 وئ د خوونی ده گهفستم بی مهجال وئی مهجال
 بی مهجال ئەم مان د عالم ده تهنی بی پیرس و پیرس
 کوشتی بی دهستی نه یاری وهك جهلال ووهك کهمال
 کو دباکن کورد وهره خواهش میری جهنگا دژمنا
 ئەم موسلمانن ووسا دین کر نه سلاح وههفال
 تا ستاندن خاکئی کوردستان ب خاپا وان ژ کورد
 نوو رژاندن خوبنا ئاغا وههزار شیخی دهلال
 مللهتی کورد ما د زیندانا ب ئاخین وکسهەر
 پر بهلنگاز وئهسیر وئی کهس و پیرس و سوئال
 کهنگی وئ رابی ژ خهه وهر گاهی زیندانا فهکت
 قهید وزهنجیرا کو بشکی نی ل بهر خورتی دهلال
 سهه ههواره سهه ههوار وگازی وئی سهه ئەمان
 مه ژ دهست کوردی نهزان و صوفی بی دائم د حال
 تهنگ و توپی مللهتان دهنگی وا چوو به ئەسمان
 شهقشهقا صوفی ل سهه تزی بی مهلا دهست دانه فال
 سووند دخۆم ئەز کو ب وئ تاجا که یوو رهخشی بهلهك
 ههه ب یهزدانی شف وروژا ژ قههرا بوومه کال
 بهس بناله بی خهوی من خوین د جهرگی ده کهلی
 موژده بی دووری نهمایه بیته هلدان ئول وئال

گوری شین

گورهك شين وشهنگ	بی حس وبی دهنگ
من دیت ل بهر چه م	ب ترس وب خه م
سه کنیم ل بهر	سلاقهك ل سهر
بوچ دنالی	بیژه حه والی
بهری خوه دا من	م نیړی دژمن
گوت : من ل زوزان	خوار په زی شقان
خودان دکى لهز	تیته حه یفا پهز
له وهاتم ب ړی	گوك وزوو گری
که تم بهختی ته	تاج وتهختی ته
توقه ط مه که دهنگ	قایه گوری شهنگ
بوچ ته پهز خوار	حه تتا بویی ژار
گو : مامه برچی	وه که قهره چی
چه ند حه به کی باش	من خوار ته فی لاش
خودان کره کین	قیرین ونالین
م گوت : که ری که ر	گوری قر و که ر
خودان کیه لو	حه مو وسلو
م دایه گازی	پی خواس وطازی
قایه دزی مه	خواری په زی مه
دهر با خوه دانین	گوری دهف ب خوین
دژمن مه ناس کر	ژ جان خلاس کر

بمیره حیلہ خان ئەف تولا شقان
حهچی زهمانه ههردهم ووسانه
تهفده دچن گورك ئەهوه دز وتـرك
بیّ خه وه کی شیر دهست باقیژن دیر
فایه گوریّ پیس بیّ باف وخه بیس
قسا سیّ کوردان کوشتن نه بهردان

چہر خا فہلہ کی

چہر خا فہلہ کی بہس ل مہ تو خوہ بہہ ژینہ
 ہەر گاف وسععت زانبہ دلہر مہ دینہ
 ئەف زولم ونہ یاری ژ تہر رہ کەنگی دینہ
 نائیتہ حسابی مہ گەر ئەف راستہ ئەفینہ

پہروانہ ل دہری خوہ دکی قیرین و گازی
 پەر شہرم وفہیتہ ژ تہ رہ دلہرا لازی
 سەد سالہ کرم زولما دو سەد ہتلہر و نازی
 بوچ درہ فی گەر ژ مہ صولحی تو دخوازی
 دلہر پی دزانم کو بی بہخت ودہرہ وینہ

صووفی د بنی خلوہ یا تاری دحہ سینی
 رۆژ وشەفا دہردا وہ کی دہریا دجقینی
 ریبہر تہ نہبی تو د وی خلوی چ دینی
 مامۆستہ دفی تا کول ودہردا برہ قینی

گەر نہ زانبہ ئەو ژ تہ رہ نہمر ونہ ژینہ
 چەند سالاد عومری خوہ دە ئەف دہرد مہ کشاندن
 جان وجہ گەر و ہستی و گورچک ہەر شانندن
 سەد لات و زنار و کەلہین پی فہلشانندن
 ئەف رەشبەلەک وریز مہ ل دەفتەر نہ قشانندن

بالا خوہ مہ دا کو بەلی یەک دہرد و برینہ

بیّ بهخته فهلهك لهو ژ مه ږه بوویه کول وژان
تالان کړنه ساسون وژوانی شه‌ره‌فخان
کوردی مه نه‌بوون صوفیی خلوی ژ دل وجان
تا گه‌وه‌ر و‌ف‌ی‌ر‌و‌ز وا ژ ده‌ستی‌خو‌ه د‌ب‌ه‌ر‌دان

بؤ هنده (بیّ خه‌و) فا کول و‌د‌ه‌ر‌دان د‌ج‌ف‌ینه

(۳۴)

پسیک

ئەو پسیکا کو شەف وړوژی ل بەر مالی دژی
بی حساب و پیرس و سونال سەر بلند تیر و تژی
بەرف و باهۆزی زفستانی د نافا هندر و
چاڤ ل خەو گەرم و نغستی کو ژ گەرما کەلژی
شەنگ و شوپ بوویە ب دەستی کوفلەتی مالا رەبەن
چاڤ ل نیشکی سپیدی موو ل سیری غۆمزی
هەر دەما زارۆ بەدەر کەفتن پسی رابوو ژ جی
چار طەرەف نیپری ل خینی هیدی هیدی کولژی
پشتی کو سال وزەمان بۆرین ب دۆستانی د گەل
خوار و ئاقیتە ب شوونده ئەو براتی چوو رژی
ئەو سەکی ترک بوو نە یاری مللەتی کوردی عەگید
چەندی چەند سالاب خابا ئەو د کوردستان دژی
(بی خەو) ی من بەس بنال عومری پسیکی چو نەما
ها ببینی کو ب دەستی مللەتی کورد برژی

(۳۵)

بلبل

بلبل نه دزانم کو تویی عاشقی باغانی گهشی
سه ر گهرده ومهست وبی دل وبی هه وهشی
شەف تا ب سه هەر قیر وگری رهنگی په پووکان
بو من تو بیژه بو چ دهردا دکهشی
نه ز ژار وپه ریشانم ئه ری بلبلی خه مگین
بی دهنگ وکهم نه ز د وی زیندانا رهشی
باغی خوه دبینی تو ئه یا بلبلی دلکول
ههر چاخی دخوینی ل وی ترحا کهلهشی
لی نه ز چ دبینم چ دزانم د وی جه بسی
یان عاشقی کیمه تو بیژه ب خوهشی
دهردا دکشینم وه کی دهریایی شهف ورؤژ
سه د نال و فغان وب برین ونه خوهشی
قوربانی ته بم داکهفه سهر طایی گولا زهر
دهنگی خوه هلینه ببه قارا حبهشی
ئاگه مه ههیه دا بکه قم حاله تی جه زبی
فغانا مه ئیرؤ دا کو پیره ب مهشی
دهنگی ته شهف ورؤژی ل دهر باغی گولستان
نه غما ته چ خوهش تی د شهفا تار ورهشی
لی دهردی (بی خهوی) بوویه ژ دهردی ته خرابتر
بوو هنده دل و جان و ئو ههستی ههرشی

(۳۶)
دلو زانم

دلو زانم بکی گازی تو چه نندی
دوروسته شوبهه تی خانی وزه نندی
ل ته دونیا بووه ضه ححاکي خوینریژ
نه ما تی ناسکرن خوه هری نه رندی
ب ته پیت وپرنگه بهر فا زوژان
ل ته زیندانا تاره چوّل ومهیدان
حه تا ساغی بکی نالین و فغان
نه هن داخواز نه بازار ونه گوندی
شه فی تا کو سه حهر خه و نینه بو ته
دزانی کو فه له ک خایینه بو ته
زهمان ئیرو به کو وزینه بو ته
ژ ناف کوردان خلاس نابی دوبه نندی
شه ف ورژان ژ دهردان گهر خه بهر دی
شه فا تاری د بن زیندان وعه ردی
یه کیتی نا خویی ئیرو ل په ردی
کانی گوتی وسوپار وئهو میلدی
هه نه چار پارچه ره ز پر شوخ وشه ننگن
ل ناف باغان ب ناف وپر ب ده ننگن
ملله ت گش وی ل سه ر وا قیز وجه ننگن
ژ روژ ئافا حه تا ماچین وه نندی

بەسە کورد پار مە که تو خاکی کوردان
ژ بۆ ته پر فهیته کو ته بەردان
تو ناس که لەوله با زەنجیر و پەردان
ئەگەر نه هەر (بی خەو) به دل ئەفەندی

وەرە پېشېبەر

وەرە پېشېبەر فەلەك تو
تاج و بورجى بەلەك چوو
بۆچ ل من دوتايى
ژ بۆ مە تم ووسايى

خوەش خۆرتە كى جوان بووم
ئىرۆ بۆچ نەزان بووم
بى گوننەھ وزيان بووم
هش ومەژى نەمايى

ئىرۆ ئەز پىرە كالم
بى دۆست وبى ھەقالم
پشت قۆف و دەست كۆپالم
ژ وان خەلكى كاسايى

سەرژىر وسەرنخوينم
دۆرى سەرا مەخينم
پىر ژار و دلبرينم
بى سەرا و ئاقايى

كوردستانا سۆر وزەر
مخابن بوويە سەد كەر
بەشت وشىر وشە كەر
يەكجار ژ ھەف قەتايى

نالينەك تىتە ھلەدان
دوور و كوور و دزيندان
دەنگى من و كوردستان
ب سەد رەنگ و ئاوايى

مەژى نەما دەستوو
بەلى نەكو بۆرى چوو
(بى خەو) ژ قەھرا بوو موو
نيزىكە دوور نەمايى

(۳۸)

نَاخ ژ دهستی فهله کی

نَاخ ژ دهستی فهله کی بی دهنگ وژارم
سه ر قوٓت وپی خواس و دل بریندارم
ل دهر گهشت و سهیرانا خوٓرته کی چهله نغم
ل چه رخا فهله کی کالم و د زیندانه که تارم
به سه فهله کا خایین ژ من قه به لی
دزانم کوشتی یی وان که سی سه رسارم
ل دهر باغی سووسنا رند و هیژامه
ل نک حه مۆ و ته مۆ و مه عمۆ ناژارم
ده بگری ب حالی خوه و شه هیدین کوردان
دژمن ب صارو وخن هی نه ز بی خه و ویی کارم

(۳۹)

کوندی چۆلا

کوندی چۆل وسهر شکیرا سهرنخوین ودل نه یار
دۆری ماداری ته ههر دهم چووک ل ههف دکنه ههوار
ماحه تا کهنگی ب فی رهنگی بکی خاپ وزرار
توب خاپا ههر دخوی گوشتی ههرام وچووکي ژار
دهر جهانی رۆژه کی ههر کهس ل ته وی بی نه یار

بهسه ئەو تشتا ته خواری زیده گافا تو مه که
پرچ وپالا خوهی گهفۆزی توژ پیستی شه که
ئهوری یا خوههر و ب خاپا تو وه ره ژی تۆبه که
سهر هالینه دهفته را چووکال بهر چافی خوه که
دا بیینی داویا کاری نه باش بی بهخت و سار

ئهف ههزار ساله ب وی کاری ل سهر عهردی دژی
بی گومانه بو ته نیزیکه عهور ومژی
بهرف و باهۆز وله هینه وی ل سهر ته برژی
تی بیینی مایه فالالا ئەو زکی تیر وتژی
بکهفی ناف دهستی خوه شمیرا ژ ههف ته بکنه پار

تو مەبە دلخوەش ب وی گوۆشتی حەرام وی حەقی
زانەبە هەر تشت خویایە ئەو چ کیلۆ چ وەقی
تی کیشاندن ئەو ب میزانی چ قەنجی چ شەقی
هەر دو چاقی تەهی نەیاری تو ببینی کو پەقی

هاتە هیوان ئەو سەری گرس ود گەل وی نکلی خوار

ما دەما چووک نامری کوندی پەپووک وی ئەدەب
رۆژەکی وی ببە یەك سۆژن ل تە جەرگ و کەزەب
مللەتی کوردی عەگید چاوا هەری ئەو بی سەبەب
وی قەهیری فرس وسی سەد خایینی ترک و عەرەب

بەس بی خەو بە مللەتی کورد کۆلیدار چووبوو یە ژار

لۆلۆ پسمامۆ

لۆلۆ پسمامۆ ری دوور و تهنگه
 دهنگی خوه هلدە ل مه دهرهنگه
 ژ ته ره شهرمه
 ری مال بهر مه
 پر زۆر وزافن پسمامی من ناخ
 دژمن ل ناخن ئاخ وسەد ئاخ ناخ
 ژ ته ره شهرمه
 ری مال بهر مه
 وەر دا ئەم بچن بازاری ماردين
 شەف رهش وعه وەرە بوو قير ونالین
 ژ ته ره شهرمه
 ری مال بهر مه
 قیزه که رندم پر گهور وتازه
 رابه لی چوومه ژ دەست شههبازا
 ژ ته ره شهرمه
 ری مال بهر مه
 ئەز دکم گازی دهنگی ته نایی
 دۆتاما ته مه مام ل سهرمایی
 ژ ته ره شهرمه
 ری مال بهر مه
 کۆما نه یارا وی دایه دهنگه
 وەرە پیشبەر مه لۆلۆ پسمامۆ
 لۆلۆ کورمامۆ
 لۆلۆ پسمامۆ
 لی ژهف به لاقن کورمامی من ناخ
 نه ما مه فەر مه لۆلۆ پسمامۆ
 لۆلۆ کورمامۆ
 لۆلۆ پسمامۆ
 ریکا مه دووره چوو سهرا مه خین
 ساره نه گهرمه لۆلۆ پسمامۆ
 لۆلۆ کورمامۆ
 لۆلۆ پسمامۆ
 چهندی بلندم د ره فی قازا
 روو خویین و چهرمه لۆلۆ پسمامۆ
 لۆلۆ کورمامۆ
 لۆلۆ پسمامۆ
 گهر تو دخوازی وەرە سهراییی
 نینه ریبەر مه لۆلۆ پسمامۆ
 لۆلۆ کورمامۆ
 لۆلۆ پسمامۆ

لی مامه سیوی گو من تو ناڤی
دل بوویه کهر مه لؤلۆ پسمامۆ
لؤلۆ کورمامۆ
لؤلۆ پسمامۆ
بدنه ره خ بلبل هه رن گولستان
چ هاته سه ر مه لؤلۆ پسمامۆ
لؤلۆ کورمامۆ
لؤلۆ پسمامۆ
زۆزانی بلند بهرفی ژی راکن
زۆرن بهر بهر مه لؤلۆ پسمامۆ
لؤلۆ کورمامۆ
لؤلۆ پسمامۆ
ئه ز کوردستانم بوومه سه د پاری
تویی ریه ر مه لؤلۆ پسمامۆ
لؤلۆ کورمامۆ
لؤلۆ پسمامۆ

پسمامی خایین ناکی سلاڤی
کورمامی نه زان بهردامه ناڤی
ژ ته ره شه رمه
ری مال بهر مه
چاخه کو رابن مری گورستان
دهنگی خوه هلدن بچنه کوردستان
ژ ته ره شه رمه
ری مال بهر مه
پسمام و کورمام زه ندا دوطا کن
شف ره ش وعه وره زوو ریچی کاکن
ژ ته ره شه رمه
ری مال بهر مه
ژ ته ره شه رمه نابی شیاری
بی خه و وژارم د شه فا تاری
ژ ته ره شه رمه
ری مال بهر مه

(٤١)

نەزج بیژم ؟

نەزج بیژم هەر د نafh عالم ده ترش وتهحل وسار
لهول ته ئیرو فلهك سه د رهنگی فغان وههوار
جهژنهیا قوربانی هات و وی ل کی پیروژ بکم
نەز نه حاجیمه ل که عبی نه ل کوردستانا ژار
مللهتی کوردی ره بهن مایه د بن تاری شهفان
گازی وههوار ونالین مایه د زیندانا تار
دۆری ماداری ته ئیرو زهنگل ونای ونهیین
نهم ژ گوهداران هه ره چاخی وه که بۆمی دیار
هن ژ مه صووفی وقازینه هه نهك بوونه وهلی
هن دبن خونداری سه ره تهختا ژ لهورا بوونه پار
بهسه ئهی کوردی جهانگیر ما نه شهرمه کونه بن
دهست بدن گورزی گران داکه فنه مهیدانی سوار
مهگری کوردستان تو مهگری بهس بناله ئیدی تو
موژده بی زارو گهانه پالهوان ونامدار
وهه (بی خه و) موژده بی ئالایا کورد فانی ب لهز
دهر که فنه دیری ته ماشا که ل خوړتی نامدار

به رسفا پرسا خورتہ کی کورد

د سالا ١٩٥٩ ده

ئەو پرسا تە کر پرسە کی گران
 دیاری من کر بە خچە کی تیر گول
 م نییری کو تەف شەراب وقەندن
 ل دەر جەھانی ب نای و دەنگی
 یە کجاری دەر بوون دەر د و کولی من
 ژ ژور کەتم خوار ژ رەنگی مری
 نژادی کورد و ژ دەورا ئاری
 ئەو باغ و بستان ، چیا و زوزان
 پالەوانی کورد تیدە م دینە
 جە و ژینا وان کو باش نیشان کم
 هەر یەک ب کورتی بکم بەیانی
 ل دۆزا وەلات دل کرنە سەد کەر
 د چاخا خوە دە هەبوو سەر لەشکەر
 کو هاتە کوشتن هەر کەس دناسی
 میژوو پەرە سەر قە نابی ژ بیر
 کوردی راویدی ووسایە من دیت
 شعرا جە گەرخوین گۆتی یە هی ژوو
 خودان سەرا بوو ب لەشکەر و باز
 ستاندبوو وی ب کوشتن و خوین

براییی دەلال خورتی دلۆفان
 تو خورتی کوردی سەربەست و ناقل
 چەند رەش بە لەک بوون دەما م خوەندن
 تیدە خویا بوو ئەو باغی رەنگی
 ئاخین و کەسەر هاتە دلی من
 م دایە فغان نالین و گری
 ژ هەردو چاقا هیستەر دباری
 هاتە بیرا من کورد و کوردستان
 ئەو پرسا تە کر گەلەک شیرینە
 ژ من دخوازی کو ئەز بەیان کم
 حەچی کو زانم قایە م دانی
 لی داخوازا من بی کو خەباتکەر
 (ئەبوو موسلم) کو ئەم دزانن هەر
 بەلی مخابن حوکم عەبباسی
 (صەلاحەددین) کو شاھی جەهانگیر
 ژ داییکا خوە بوویە ل تکریت
 ئەگەر دپرسی ژینا وی هەموو
 حەچی کەریم خان هەبوو ل شیراز
 ژ شیرازی تا چیا یی هەمرین

دهوله تا كوردی ب نافی زهندی
 (ئبن ئەسیر) كو خەلكی جەزیری
 ژ داییکئی بوو ل گوندی شه بیان
 ئەگەر دکی تو پرسیا بەدرخان
 گەلەك خەبات کر ل حەققئی کوردان
 شاعری کوردی شیخی جەزیری
 سالاهەزار و چارسەد و حەفتا
 ژ داییکئی بوو هنگی ئەو دەلال
 هەزار و چار سەد هەشتی و یەك بوو
 هنگی و هەفات کر چوو یە مەزاری
 شاعر بوو لی بەس نە ژ بو و هەلات
 دل کەت بوو سەما کەچە کە ب حەیف
 لی چاوا بی وی زمانی کوردا
 ئەحمەدی خانی گەرناسی کوردا
 سالاهەزار و شپست و یەکی بوو
 هەزار و سەد و یەکی نەبوو
 سەری خوە دانی ئاخا جەبانا
 ئەگەر دپرسی ل شیخی نهری
 زەعیمی کوردی عوبەیدوللاھ بوو
 سولتانی ترکا و شاهی ئیران
 سالاهەزار و هەشت سەد و چار دە
 دگەل وا دکر شەرەکی پر زۆر
 سالاهەزار و هەشت سەد و هەقلەھ
 گرتن و ئەو برن دانین مەدینی

خودان سەرا بوو تاج و بلندی
 میژووی عالەم ژئی تینە بیری
 ل رەخی دجلە جەزیرا بو تان
 هەر کەس دناسی میری کوردستان
 ناس و نیزیکە ل هەمی عەردان
 ب نافی ئەحمەد خوەش تینە بیری
 مەها گولانی گول بوون ب قەفتا
 تاریخ میلادی ل گوھ کە هەقال
 هاویر دلی وی دەردا فەلەك بوو
 سەد رەحما یەزدان کولی بیاری
 ژ بو نا کوردا نە کریه خەبات
 قیزا خەلیل بوو شاهی حەسەن کەیف
 نە کریه ژ بیر وەك میر و مەردا
 شاعری و هەلات و هەلات نە بەردا
 ئەحمەدی خانی ژ داییکئی بوو
 عومر چل و چار ئەو چوو یە مەزار
 تاریخا هجری قایه نیشانه
 کەسی زانە هەر چاخئی لی دگری
 ژ بو کوردستان ئەو پر ناگەھ بوو
 رووسیا قەیصەری هەر سیکا لیدان
 هەقالی دەلال ژئی ببە ناگەھ
 لی ما ئەز چ بکم فەلەك بوویە کۆر
 تاریخ میلادی تازه بـدە گوھ
 مایه ل حجازی د قەھر و شینی

نه خوښ بوو جارەك ته ختوړ هاته سەر
 لیدان وکوشتن شه هیدئ کوردا
 کورئ وی ددو مانه ل نه هری
 محمه د صد ددیق خوړته کی دهلال
 ههردو بوونه یهک وچوونه دژمن
 هه نهک ژ کور دئ خایین ونه زان
 هه رده نه سیر بوون ب ده ستئ سولتان
 برن سته مبول وکر نه نه سیر
 پشته چی اخواه کی صد ددیق دبه ردا
 عبدالقادر که ت ته نشتا سولتان
 که ته جقاتئ جقاتا نه عیان
 هیدی هیدی وی خه باتا خوه کر
 محمه د کورئ وی بچووک وزارو ک
 ل دیار به کر باف وکوپ شه هید
 طاها برازی وی چوو رواندز
 ل ره وان دزی بوو قائم مقام
 ژ ور ژی ره فی نه و چوو یه ئیران
 ل ته هرانی مر ب ته نی بی که س
 به هجده و حاجی هندی کورئ وی
 نه فه ژینا وان ب کور تی بنیر
 مه لا یه حیا یئ مزووری هه قال
 د دژرا مه لا خه لیلی نه سه رده
 هه زار ودو سه د پینجی ونه ه بوو
 چه چی دی کو مان تو گو ه مده وان

دهرزیا ژه حرئ هلدا یه رابه ر
 شیخه کی دهلال وپیری مه ردا
 کور دئ زانه هه ر ل سهر وان دگری
 یئ مه زن عبدالقادر بوو هه قال
 ژ فورس و ترکا وان پر دکوشتن
 خوه دابوونه پاش ری دانه ترکان
 عبدالحمید بوو نه م کر نه ویران
 پر دوو ف دریژه دانه بی ژ بیر
 وهاته نه هری چوو یه گورستان
 که چا خوه دایی ژ دل و ژ جان
 بوو سه ره کی وان د ده ورا سولتان
 تا ده ورا که مال نه وی وه کی گور
 د گه ل وی ناین گه راندن ل سووک
 شه هیدین کوردان د گه ل شیخ سه عید
 کورئ صد ددیق بوو جهان لی بوو دز
 به لی نه ز چ بکم نه کر بوو ده وام
 ته سلیمی شاه بوو مایه ل ته هران
 نه ف سته مکاری ما ئیدی نه به س
 مانه ل عراقی بی که س و سیوی
 ئیرو ژی ساغن وهک پلنگ و شیر
 خوه دابوو بو دین ژ جان و ژ مال
 هه رده ب هه قره دل ب کول وده رده
 تاریخا هجری ژ وان نا گه ه بوو
 هه نهک سوو فی بوون هن میری بو تان

یهك (ئبن حاجب) هن ههفالی دی
هنهك ههنه ژ قاسی ته دانین
بخویننه ههفال كورد و كوردستان
داخواز ئیرو مه خهبات و وهلات
سلاف ل سهر ته برایی هیژا
هیا ئهم ساغن ئهم نابن دلخووش
دل دابه تیران (بی خه و) یّ حزین

کتیب چیكرن بهلی نه كوردی
رپچا نه قشه بهند ددانه زانین
هه ریهك ژ وان تهف تی بکی بهیان
چیتره نها خهبات و جقات
ناخین ژ دهستی دل ب قریژا
مادهم ل سهر مه هدیة شهفارهش
شهف ورژژان هه نالین و گرین

نهي دل ههيه ناگهه

نهى دل ههيه ناگهه مه ب وئ شينا ته داني
 دهنگي ته گها چه رخا فهلهك قافي جهاني
 نايته ملي من چ بكم ژار وفه قيرو
 ههتتا مرنى ناچى ژ بير عومرى جوانى
 بلبل وهره دا نهز ب ته ره ئاوازي خواهش كم
 سهه طايى گولا زهر تو بخوينه ب شيرانى
 تهو تهو ب دو سهه رهنگى د گهل ته ب تهو وينم
 سهه ترخا جوان چاڤى د رهش برهئ قهيتانى
 دهردى ته پرن لهو تو كه تى حاله تى جهزى
 فيغان مه د شعرى ده وه كى پيرى موغانى
 خهو نينه ل چاڤى مه شهفان تا كو سهه حر بى
 هوور هوور مه نقيسى بوو وه كى نه قشه ئى مانى
 دل داكه شه مهيدانى كا دلدار چوو ب كووفه
 ره ملا خوه هلينه تو ب لهز لى تو ب ژانى
 دهردى وى نه سهه دا به جه گهر سو تى به گورچك
 دوژه د نوالا كه دهه را بووييه نشانى
 گازنده بكى روژ وشهفان تا بمرى تو
 كهس نينه ل گوھ كى نه وى شينا كو ته داني
 لى دهردى بى خهو بووييه ژ دهردى ته خرابتر
 سهه بورجين بهلهك قهسر وسه را تاجى كه يانى

(۴۳)

باغ و بیستانی م چوو

گهشت و سهیرانی م چوو	باغ و بیستانی م چوو
سهر و تالانی م چوو	کا هاوار و هایین
که تمه ئاواز و هه یها	دهست فالامامه تنها
مووش و زوزانی م چوو	نابی چ دهنگه هاها
دهنگی من و کوردستان	نالینهک تیته هلدان
مید و سیستانی م چوو	دوور و کوور و دزیندان
بهختی مه رهش و کوره	دژمن خوورت و زوره
ناخ کوردستانی م چوو	جهان هه دهر و دوره
کانی شهوقا شیرینی	کانی خه ملا گولچینی
میر بهدرخانی م چوو	تهف بوو جو بارا خوینی
دهست ل سهر شیری تازی	کانین پلنگ و بازی
قازی و پیرانی م چوو	نه ما نهو سهر فرازی

سەرژيڤر و كەپ و گيڤژم
لەو شەف و رۆژ دبيژم

بريندارەك ژ ميژم
ئاه كەريم خانى م چوو

فەلەك مالا تە ناڤا
(بي خەو) ژان دا هنافا

وەراندى خەمى زاڤا
زانم دەرمانى م چوو

دلبر وهره

دلبر وهره لی چاخه دهرهنگه بوویه نیقار
نیقاره بهلی ئەم کهتنه حالهتی ناچار
بهختی مه چ رهش بوو درهقی تو ژ مه ههردهم

دەر خاکێ جهان ده ل مه بهس بوویه ستهمکار

دهستی مه شکهست وتهللهین مه وهشیانه
جرا مه چکی وقهلهمی دهستا نهمانه
دهردی ته کرم کال ونه ما کوکا ددانه

گوو مایه ل سهر ته وزمان بوو دهپ ودار

پی تا دهنایمی مه چ دژواره وهن وهن
هیستر مه ژ چاقان هه رکین چووویه دلی من
مۆتۆر مایه قالا کو زوا بوویه مخابن

هاها بهلی مایه د نای ئاگری دژوار

چمانده فه ره لی دخی زه مپۆری ژ بو ته
ئاگر که ته نای لولوء ومه رجانا دسۆته
بهختی ته چ بوو کو ته ب دهستی خواه فرۆته

خه ملا مه وه راند ونه گهان جهژنه یا نادار

بیژه ژ مه ره سه رخواه شی یانی دهره وینی
دهردی ته چ بوو ئیرۆ ته بهردایه ئه فینی
راسته ژ دله کو تو نه گوهداری سه فینی

رهش دایه سه ری بی خه و ودل لی کره سه د پار

شەف وړوژان هەر ژ وا پرە بوو کار

تف وړوو ب شەپ د زیندانا تار

ههزار وه کی من ژ خوړتین کلهش

دۆشهك چمنتو لحيّف شهقا رهش

وا گرتن ژ مال دانين ل زیندان

ژ پرەنگی عهقدال رهیّ وا بهردان

چما کو کوردن دچن کوردستان

ل مه بیّ دهردن بیّ دین وئیمان

ئهفه حالیّ مه د دهستیّ دژمن

قهلس وکالیّ مه ب مه دکهنن

بمهشه (بیّ خه و) ههپرە دۆزا خوه

ب کوشتنیّ هه و بگره سۆزا خوه

شینا عامۆدا دل ب کول

ههزار ونهسهده وشییستی سهرسار
 دهه وسی چریا پاشیئی بوو ئیقار
 قیرین وگازی نالینه که کوور
 هاته گوهی مللهتی کوردی بی چار
 ل بازاری عاموودی بوو گری وشین
 ژ ئالیی سنه ما خاندە بوو هاوار
 ژ قیز وخورتان تهف کوتابی
 ب سهدا مان ناف ئاگری دژوار
 ئەی دل ته ماشه که ل جندی بی کوردان
 ل سهر لاشی نازک خوه بکه پار
 ئەی بازاری عاموودا رهنگی
 خه ملامه ب دهستی دژمن هاته خوار
 دهگری وهک عهله قه مشا بی گونھ
 وهک دیرسم وئامه دا خوین خوار
 ب دهستی دژمنه کورد هه ردهم
 ب هه زاران چوونه گورستانا تار
 بین قامه ی زنجارگر ب خوینا شیخ سه عید
 کیرکا سه ری شیخ عه بدرره حمانی ژار
 شه لیتا ستووی شیخ شهابه ددین
 جمجمی سه ری مصطفا خوشناوی نامدار

پهلی داری مهابادی تهف
 زو وکالی د دل ده هلبوو پیت وئار
 جمجمی سهری خوشناو بکم دهویت
 زنجارا قامه بکم خبره کی ناقدار
 وی قامه ی ب دهستا بگرم بکم قهلم
 پهلی داری مهابادی بینم ئەف جار
 بنقیسم ل سهر ژینا کوردی ره بدن
 ل شههیدی عاموودی بکم یادیگار
 ده بگری ل حالی شههیدی کوردان
 بتهوینه ب دهنگه کی زیر هدی هاوار
 بهسه فهله کا بی بهخت ژ من قه به لی
 تا کهنگی ب مه ره بی خواز وخواز
 ژ مه ره هشت ئاخا جه بانا بهس
 ههوقاس ژ مه ره بووی دژمن ونه یار
 جهان تهف گها سهرخوه بوونا خوه
 ژ مه ره ئاخا جه مه دی وسار
 ئەزی بگریم ب دهنگه کی مه لوول بی حس
 دهنگی من قاجاغه ل نک کولیدار
 ژ من ره بینن کاغه زی شین ورهش
 ل من پیچن ل شوونا کفه ن چاره چار
 داربهستا من گریدهن ب شلیتا شهابه ددین
 ب کیرکا شیخ کفه نی من بکن یار
 ل بن سهری م دهین صوره تی لاوی کوردان
 ل من بره شین روئدکی وان ل شوونا گولزار

ل شوون دهور ویاسین وفاتحا
بخوینن ژینا وهلیت دا بکم گوهدار
چهند لاقژا ولاوکی مهتینی
بیژن ل شوونا تهلقینا مهلایی ژار
بهری من بدن گورستانا عاموودی نییدی
من بکن مهقانی شهیدان ئەفجار
سلاقی مللهت بیم ژ بو کوتابی وا
ژینا مللهت بخوینم ژ وا ره هەر ئیثار
دانهبی ژ بیر خوینا کوتابی یی کوردان
بخوینی هەر جار (بی خهوی) دل بریندار

(٤٧)

ريزان ژ ته ره پارتی يا كورده

كه فناره تويي ملله تي كوردي تويي ملله ت
ميژوول نه ژاردي ته دخويي ب خهت وخهت
دهر خاكي جهان وهك ته نه بوون دهولت وهممهت

دژمن كو سه ران سه رت كرى پار و ت گرتي
رپابه وه ره جهنگي تو ب مي رخاسي وخورتی
ته دقي بي بي مللهت وه ره ئيرو ببه پارتی

ريزان ژ ته ره پارتی يا كوردي تو ديني
بي شك ئه وي حه ققي ته ژ دژمن بستيني
سه ربه ستي و نازاد و ب زاري خوه بخويي

شه رمه كو بترسي ژ سهك وقامچي بي شرتي
رپابه وه ره جهنگي تو ب مي رخاسي وخورتی
ته دقي بي بي مللهت وه ره ئيرو ببه پارتی

بوچ دحه سيني وه ره ئيرو ببه له شكه ر
مه يدان فه ريه لنگي خوه بافيژه هه ره سه ر
دژمن بشكينه ب مل وده ستي ب خه نجه ر

مي رخاسي نه گه ر تو ئه وه كورمانجي وكورتی
رپابه وه ره جهنگي تو ب مي رخاسي وخورتی
ته دقي بي بي مللهت وه ره ئيرو ببه پارتی

پارتي ژ مه ره ساغه ل مهيداني دباكي
وهك رسته مي زالي نهوي گورزي خواه ل باكي
باوهر مه ههيه پي مه ب داخوازا مه شاكي

تا كهنگي بميني دهري زيندان ل ته گرتي
رابه وهره جهنگي تو ب مي رخاسي و خورتي
ته دقي بي مللهت وهره ئيرو ببه پارتي

دلی نهرمی نه دا

دلی نهرمی نه دا یهك رۆ ژ بۆ مه
فهلهك ظالم چ دهعوه ئهف چ دۆزه
ژ بۆ ههر كهس ب كۆم و ب دۆمه
ژ بۆ كوردان سهحاره پیره بۆزه
ل ژۆر چهرخا خوه دانى ودریسی
ل ژیر دۆلاب ل دهستا كریه تۆزه
ژ بۆ عالهم ههمی ئه و باوه شینه
ل سهر مه گوم گوم و بهرف و باهۆزه
حهتا كهنگی خودا ئه و دی ووسا بی
وه یانی ته د گهل وی دایه سۆزه
ئه گهر سۆزا تهیه مایه د گهل وی
بهسه قوت كه لی ئه و پر خوههر و خۆزه
مه عیسا كوشتی یه یانی موحه ممه د
شكاندن لی ددان و چه ن و پۆزه
ووسا نینه گهرهك ئیدی فهلهك بی
چ حسابه د گهل مه ئهف چ دۆزه
ژ بۆنا چ گهلۆ ئهم پر دنالن
(بی خه و) مانه شهقی تارى و رۆزه
ژ بهر كومه شكاندینه سهلیبی
مه بهردا ئار و زه ردهشت و نه و رۆزه

ژینا ملله تان

ژینا ملله تان تهف ب خوه شی جاو و جلن
 دهر خاکسّ جهان گش ب دورستی و دلن
 دلپاقژ وره نگینه د بوستانی گولن
 کوردی مه تنی رهنگی په پووکان ب کولن

دوورن ژ ستاری دم وهر چاخی شلن

زستانا مه چوو مه زدهك وزه دهشتی عه گیدان
 جانی خوه تهلف کرن وقه ئه ری خوه نه دیتن
 بی شهرم وفه دی صووفی بی کونجا وموریدن
 کاری وا دهف وخشت و د بن دهستی عه بیدن

گورزی کول دهست وا دار ومه رتال ستلن

دهر چاخی بهاران همی خیزان ورزینه
 که رموزی دهواران ژ وا نوروزه دزینه
 چیچهك ل دیاران ب دو چاقان دگرینه
 وهك رهنگی بی خواران همی یه کجاری مرینه

دیلائی نهوان هی ب وی حالی ژ ملن

هاقینا دچن توژ و تهلازا مه غه لا
 نیفشکی سپیدی ژ بو ئاغا ومه لا
 نهو شیخ وبهگی برج وقه لا دوور ژ به لا
 ئیریشه ل ده خلی دهما صافی ژ په لا

دهر خاکسّ جهان کوردی مه کوندی کافلن

پاییزه جل و جاوی ئەوان بوونه قه پال
نیزیکه شه فا تاری ورهش نینه هه فال
باهۆز و حه پری کاله که ته کووره نه وال
ژینا مه ب فی رهنگی دچی هه ر ده م و سال

هی ئەم د دلی خوه شاهی ته ختی کابولن

شو پیا مه ئەفه تا ب دو چافان دگرین
سوژا ب ده فه لی ب دلی خوه نه فرین
تا چه رخ و فه له ک هاتن وهیدی فتلین
زۆردارا ب دهستی خوه ژ را ئەم دبیرین

لهو بوونه (بی خه و) داغی دلان چار و چلن

دل چوويه دەريايى خەمان

دل ديسە چوو دەريايى خەماناھ
دۆست ئىدى ل بەر چاقا نەماناھ
جان شيرين كەت ناڧا پىتەخانى
نامرى ئەو پىت ب جۆبار وچەماناھ
با دكم دۆستى كەچى دىنى لى
گوھ بدە سەر نال وقيرىنى لى
وەر گرە گەل مە رەش وشىنى لى
گازى كرىارى جھ مە نەماناھ
دۆژھ سەر سەرى منە ھەزار سال
ئەو قىزا بەدەو چوو رەنگ وروو نەماناھ
دژمن ھات ب خوەرتى بر جان ومال
مە نەدى ھاوارەك يەك دەماناھ
رۆندك من ژ چاقا رەنگى جۆبار
ئاگر دا ھىناقان ئارى دژوار
بى حس رەنگى پەروان نىنە ھاوار
ھا بىتە سۆتن ل ھىقيا وە ماناھ
نيرى من ل دۆستى ئەو چاقى رەش
دىمى سۆر سىپى رووى گەور وگەش
رەنگى نير گزى ھلم وبىنا خوەش
تەڧ چوونە ، كا گوڧەند وسەماناھ

رۆندك من ژى باراندن ژ چاقا
ئاگر من ژى بهردايه هناقا
سهه جارى فهلهك مالا ته ناقا

تا ئه بههه بهختى ته وهك خوه ما ئاه

بهس كينى ل مه تو بكشينه
دژمن زۆره بى ئيمان ودينه
دۆستا من زانى زيفى وزيرينه

تو قه بهه ژ من وژدان نه ما ئاه

كوردستانا رهنگى هاته هيران
ئهو بووكا ب دهنگى كه تى به گيران
لاوى كورد نه بوون يهك رهنگى شيران

لهورا بى خهون تم هدر ده ما ئاه

نانی گهنم ناگهی زکی برچی

ئەو نانی گهنم ناگهی زکی برچی
 لەورا کو بەلەنگازە ژ بو وی هەبە خاسی
 روژ وشەفی هەردەم ل سەری وی دار وقامچی
 بی چنگک وبازە درەفی نابی خاسی
 تیری کو زکی وی تژیە قەهقەه وکەن کار
 بی شەرم وفەدی ئەو د بەری خوارنا ماسی
 دلنەرمی نیە وی ل دنی روو وە لی ششتی
 ئەو دووڤکی زۆردارە ب خوە بی کەس وناسی
 هەر چاخی بەلەنگازی رەبەن دایە دەفی دەر
 بی خوارن وبرچی ب تەنی بی جل وخواسی
 شەف تاب سەحەر مایە ل بەر باهۆز و بەرفی
 جیرانە ب خوە پی نەددا کەڤنە کراسی
 ما کەنگی خودا گۆتی یە وا دووڤکی زۆردار
 یان کەنگی قەلەم لی کەتی یە سەر وی ئەساسی
 ما دەم کو بەلەنگازە ژ توخمی مە رە نابی
 لی تیر و بەگ وئاغا نژادی مید وکاسی
 تەف کوردی کوری کوردانە ئاغا و بەگ وتیر
 یان شیخ ومەلا بی چ بەلەنگازی پی خواسی
 تەف بەرخوهری زۆردار وسەک ویسی جەهانن
 لی تووژن ل هەڤدو وەکی سەد تاپان وداسی

(۵۲)

كۆر نابى ئەز كۆرم

كۆر نابى ئەز كۆرم تو جار لەورا مه ژى نينه د سەر
بى ريبەر و كۆپال و دار تارى شەفان مايه ب دەر
پيشى نەوال و تەحت و هيم لنگى خوه تاقىژى ب لەز
سەد گازی و دەنگى بلند تىنى ل گوھ ناكى ئەسەر
چاخى ژ داىكى دبوو دەسمال ل سەر چاڤى وى يە
بى شيرەت و دەرس و نەزان دايه چى بى و چوويه شەر
دەنگى فرۆكا چوويه گوھ زانى كو جەنگا دژمنه
لى ئەو مەزن بوويه نەزان ناچى گوھى وى يەك خەبەر
كۆرى بى كۆپال و تەنى راوەستە هيدى زوو نەچە
پيشيا تە هيمي سەد رمە چاوا دچى تو بى مەفەر
ناكى گوھى خوه شيرەتى دەردى بى خەو كۆرى نەزان
كۆر نابى ئەز كۆرم تو جار لەورا دمىنى ئەو ب دەر

(۵۳)

ده فەرمۆ رابە

ده فەرمۆ رابە بووکا جهانی
دۆ زولفی زێرین ل با که ئەف پروو
ل خوه که خەملا گەشت و سهیرانی
سهری خوه هلده بچه دیلانی

ژ سەر خوه راکه وی رەش و پەردی
تیرپێژی مسکی تا کهنگی بەردی
شەهیدین عشقی مانە ل عەردی
خەریدار هاتن ژ مووش ووانی

ژ مووش وئامەد هەری شیرازی
هەر یەك ژ وان تی ژ تە دخوازی
زەردەشت وزەندی حەیا ئەهوازی
مەهاباد و ساسۆن و هەمەدان

پرووی گەور و بۆز دەر خە ژ بورجی
داکەفە خوارێ وەرە دەرەنجی
گەردەن بلوری ژ رەنگی گورجی
ل ئانیی دانە بوستا قیتانی

نژادی کورد و ژ توخمی ئاری
رۆناهی دا دوستک و هەکاری
ددان وە که گەو هەر و مراری
ل سەر تە دینه چەمی رەوانی

ل سەر تە دینه فەرات و دجلە
زانم ژ بو مە هەر تویی قبلە
ل خوه که ئیرو داری و بەدله
ده فەرمۆ دەر کەف وەرە ئەیوانی

زارۆكى پىرى تىنه بازاری
ده فەرمۆ دەرکەف ئىدى قى جارى
ل دەستى وانە چەكى ئادارى
سەرى خوە هلده وەرە مەيدانى

وەرە دىارى دا تە ببىنم
د شەفا تارى بى خەو و دىنم
مەكە نەيارى دل تىرى خوینم
ل هیقىا تەنە یى گۆرستانى

نەھورۆز

نەھورۆزە نەھورۆزە جەژنا كوردانە
 ئادارا پىرۆزە گەشت وسەيرانە
 كەچىن گەور وبۆز خوە لى ھلدانە
 ئى كە نزانى ئەو نە ئنسانە

كاوايى سەردار ھاتە دىلانى
 ضەحكاكى خوينخوار كەتە زىندانى
 دە بلا بمرى سەكى كۆلانى
 ئەو نە ئنسانە ئى كو نزانى

ھەر چى زۆردار وخوينخوارى مللەت
 چقاسى بگرى دەولەت وھمەت
 وەك ضەحكاكى پىس وى بى سەد قەت
 وەرنە دىلانى ئەى كورپن مللەت

ئادارا كەسك وشىن ورەنگىنە
 نىرگىز وسووسن تىدە فۆرىنە
 نىسان وگولان ھەردو كەننە
 ھەر سى ژرەنگى ئالا رەنگىنە

ئەو بىست ويەكى مەھادارى
مسك وبخوور وخوشى دبارى
ژنەقشى مانى فەصلا بهارى
ئاگرى كاوا دادن قى جارى

ئاگرى كاوا دادن ل هەر جى
زۆزان ودهشتا تەفدە ب قەنجى
وهرنه ديلانى گهور و نارنجى
سەد تف ببارى ل وى فرنجى

جەژنا كوردايە نهورۆزا كەفتار
رۆژا ميراية ئەو مەھادار
كوردستان مايە ل هيقيا سەردار
سەردارى ميرخاس فا بوويه سەردار

كتيبا خانى نيزيكە دەرخی
رۆژا نهورۆزى وى دى دهور وچەرخی
شىنا مە رابوو سەرژيكن بەرخی
تەرمى ضەحاک بوو دانە بەر چەرخی

(۵۵)

ب دهف ههر كهس ميړه

ب دهف ههر كهس د بېن نهم ميړى باشن
د جهنگا ده بهلى تهو كهس ل پاشن
ژ دوور قه دهنگ وهال هال وخويانه
بهلى نييزيك نه ئارن نهو نه ماشن
زمان خواهش نهو د مال ده پاله وانن
ژ خاپا ره وه كه دولا با ئاشن
دكن گورگور ژ رهنكي ئاف ويلا
دنيړى تو دبيني تف به لاشن
داخواز نانه نه تشتهك دى بلى نين
ب كي ماسى بى نانى وا كلاشن
گور ورووقينه دل تارى وه كه قير
ل ناف گوندا خودانى وورد وشاشن
ل نك مه تينه ديتن پور ووسا كهس
بزانن نهو ژ رهنكا تهفده جاشن
ئهفه حالى گهلى كوردى ل سوورى
ژ لهورا بى خه وو ودين وشاشن

(۵۶)

پرسا ژ خودا

- دهریا ل مه بوو ته حته که شل نهی خودا بوو چ ؟
- مان تهن و پدريشان و ب کول نهی خودا بوو چ ؟
- سه د ساله ژ رهنگی مريان مانه ل عهردی
- بهر تافکا دژوار وبی دل نهی خودا بوو چ ؟
- تا هاتی زقستان ولههی جان چوو ژ قالك
- سووجی مه چ بوو بریه ناقل نهی خودا بوو چ ؟
- قووهت ته نه هشت وکو بكارن فهخوتن ئاف
- هشکبوونه هناف خون چو ژ دل نهی خودا بوو چ ؟
- دهریا ژ مه ره هشکه وه یانی ژ بلی مه
- تهف مه شکيان بازک ومل نهی خودا بوو چ ؟
- گهر بو مه تهنی دهریا ووسا هشک وزوايه
- حەق نینه ل مه ژان کره دل نهی خودا بوو چ ؟
- يارا کو د دهستی مه ته دا دهستی یه کی دی
- تالان کریه نهو سوّره گول نهی خودا بوو چ ؟
- کافا ته ژ رهنگی وی به دهل کر وکره چار
- دایک وکورن مانه سیفل نهی خودا بوو چ ؟
- ههر چار نه به دهل ونه د غدم تیینه قه بوولی
- نا خوه ته کره کاف ژ نهول نهی خودا بوو چ ؟

نائيتہ عودولئ تا ئہبہد گہر بمينئ چار

ئہو کاف وکہمی قوت ژ ئہصل ئہی خودا بوو چ ؟

کافا قہ ددو موصلحن لئ نابن سسئ وچار

مادام کو وہیہ تیرا موغل ئہی خودا بوو چ ؟

ہہر چاخئ ددو بن تینہ دہغمئ ب ہہسانی

ہشتی تہ بی خہو ژان کہ تہ دل ئہی خودا بوو چ ؟

کاف وکھمی

کاف وکھمی بوونہ بہلاف	کہیف وکھمال کانی دلؤ ؟
ہیستہر ژ چاقان تاف تاف	کہیف وکھمال کانی دلؤ ؟
راست و دورست کافا رہبہن	عالہم ہمہمی ژیرہ دکہن
ہہمزا دنیف دا فہتل وفہن	کہیف وکھمال کانی دلؤ ؟
ہہمزا دنیف چارگوشہ بوو	مہیدان ژ کافئی رہ نہبوو
ژانا زراف لی پھیدہ بوو	کہیف وکھمال کانی دلؤ ؟
دہستی کہمی بوو زہرہمار	ناقیتہ دل دہریا غہدار
کافا رہبہن کر پارہ پار	کہیف وکھمال کانی دلؤ ؟
ئہو ہہمزہیا پری فہتل وبا	رؤژا ئہزہل گہر ئہو نہبا
ئہف روو مہ کاف نہدبوو تہبا	کہیف وکھمال کانی دلؤ ؟
کاف وئلیف وئہو دقئی	تائہو کہمی لی بجقئی
کافر ل کافئی نانقئی	کہیف وکھمال کانی دلؤ ؟
کاف کافرہ یا رہب خودا	سہد کافر یان ژیرہ تہ دا
ہہمزا دنیف لی بوو قہدا	کہیف وکھمال کانی دلؤ ؟

هه مزا كه مي ههردو يه كن	ژ كافي ره ناهيّلن سه كن
ما تا ئه بهد ئه و دى وه كن	كهيف و كه مال كانى دلؤ ؟
هه مزا مه بوو كؤرى نهزان	پر خواهه و خوژه بى گومان
ژ كافي ره بوو دل ئيش وژان	كهيف و كه مال كانى دلؤ ؟
كافر ژ كافي نا گهري	مادام كه مي ژى چوو دهري
لهورا بى خه و كهت غه رغهري	كهيف و كه مال كانى دلؤ ؟

گونت وگويين ههردو برا
داهى (شيخ نهذير) وبى خهو (شيخ بهشير)

- رستا يه كى -

داهى :

سهلام سهر دلبره مهجوبوب
ژ بو من ههر تويى مهطلوبوب
كو رۆژ وشهف دهن مهقلوبوب
چ كهوكه ببول بورجانا
زه مان وسينه وحينانا
دبيت ظاهر ل مهيدانا
بى خهو :

چ ئنقلاب كهتى دهورى
ب دهريا ظلومت وجهورى
كو سه د حهيفه د وي غهورى
ل مهيدانى ئهسير مايه
د زيندانى چ قير دايه
ژ بهر چاقى مه وندايه

داهى :

ل مهيدانى دبوو ظاهر
د عشقى دا ئهزم ماهر
كو چيكر حوسنا وي قاهر
شهفهق دابوو وهكى رۆژى
ل سهر وي تهرحا بشكوژى
ب وانهقشا دلا دسوژى

بى خهو :

كو سوّتى جسمه كى نازك
ژ تهبعيدا ته شههباك
ژ رهنگى سووسنا نازك
ب پهئسى فورقهتى رهش كر
د حهبسى لهو موشهوهش كر
د وي وهئسى مونهققهش كر

داھی :

ل باغ وبه غچه ئی بولبول	چ خواهش نه قشن خودا چيکر
ئەمن سەر وی دبوون دلکول	ب یهک جاری نه ظهەر ليکر
ب من ئەو بوو سوار دولدول	ژ بو عه بدي خواه ئەو رپکر

بی خەو :

کەتیی حەددیی د ئدراکئی	عه گید کەتیه ئەوی قالی
دخوازن ئەو مه نازاکئی	د دەست دا شو بههتئی ئالی
به لئی ژ غه بری خو یا ناکئی	بکیشم نوقطه یا فالی

داھی :

ل پوشتا وی عه لی سووار	وه کی دولدول د حه ربی دا
ئەوه صاحبی (ذو الفقار)	چ عه گیده د جهنگی دا
کو دانین ئەو د دل چوون خوار	رم وتیری د بهر وی دا

بی خەو :

مه دی یهک جار برین نو بوو	د دل چوون خوار ژ غافل دا
نه یا زوخ ژیره هی دو بوو	ژ وی دهر با رما مل دا
حه قیقهت ئەو د دل چوو بوو	ژ وا قاسال سیفل دا

داھی :

ب دو چه شمان ئیشارهت کر	مه دل چوو بوو ژ بهر دیسا
مه ئەرواحهک ئیجارهت کر	کانی هودهوودی بهلقیسا
ئەوی نائم هشیارهت کر	د قه سری دا دته ییسا

بی خەو :

ژ نوورا چاقئی شههلا بوو	هشیار وسه رخواهش ومهسته
ب ئنشاء و ب ئیملابوو	ب عوود وعه نبهر ومهسته
ژ نهوم وغه فلهتئی رابوو	چ فهر فۆرهک ل سەر دهسته

داهي :

هەر ئه و رۆژ وشه قى ئينان	ژ نهوم وغه فله تى رابوو
ددى تن عه قد و په روينان	ل وان بورجان نه ظه ر دابوو
قه خوار ئاف فنجانى قينان	ژ بۆ ئه لاله شوکور دابوو

بى خه و :

چقا كو بيته ديوانى	ژ قينان كهس نه دى بى دهر
ژ كوفرى هاته ئيمانى	هه زار مثلى وه كى عه نته ر
به لى ئه م ما ژ فنجانى	دزانن كو دبن مه يخوه ر

داهي :

ده ما دل چوو ل سه ر طوورى	د فنجانى ده مه ي نو شى
ژ به ر شه و قال وى نوورى	دزانم كو تو مه ده ووشى
ب وى ئا قا د فه رفورى	ذه ليل جانى خوه دفرو شى

بى خه و :

طه بيعه ت جن وئسانا	ده ما ئا قا زه لال ديبوو
د ديوانى ده ئعلانا	ژ پوشت په ردى ده رانيبوو
بها هه ر ئه و دل وجانا	ژ كه نزا خائو شاهى بوو

داهي :

ده سه ر به ست بت د قه برى ده	وى جان دابوو ل دونيائى
چاوا بچمه حوضورى ده	كو رووره ش بم عه ره صائى
ئه زى بمرم د چيى ده	مه گو شيرين قاصد نائى

بى خه و :

به لى ديسا مونه ووه ر تى	ئه گه ر بمرى د چيى ده
ب سه ر دا يه ك قوزه قه ر تى	وه كى مه يتى د قه برى ده
ژ عشقا حوسنا دل به ر تى	چقا بيژم د شعرى ده

داہی :

چ دلبر بوول ئەسمانا
ب ڤهنگ نیڤرگزل بوستانا
ب من چیچەك وره یحانا
ده حوسنا لیّ وه کی به دریّ
ژ بهر ویّ ئەز که تم عهردیّ
طه و اف کم (لیلة القدر) یّ

بیّ خهو :

دقیّ بیّت (لیلة القدر) هك
تا نوو بت نوو فله لیّ به درهك
بکیشی قوو هت و صه برهك
دا ڤروونی صووفی ییّ خلویّ
وه کی عه قه رب ل ویّ سلویّ
طه و اف کیّ دا ب ویّ خلویّ

داہی :

طه و اف کم ئەز د غورفا ده
نیقا (جنة المأوی) ده
كو كه و ثر بوویه موراده
حه تا ڤوژا قیامهت بیّ
بلا هه ر وهخت سه حه ر خه ف بیّ
ل بهر عهینیّ مه ئەو ده ر بیّ

بیّ خهو :

ل پیّ شبر عهینه ئو دیدان
ویصالا نه فی و ته بعیدان
د به حشا گه شته ئو عیدان
خویا بت هه ر وه کی ده رخیّ
هه ر وهه ر دال دکت سه رخیّ
ب نه ظمیّ ڤه ددت چه رخیّ

داہی :

بدم چه رخیّ ل دؤرا وی
خه ط و خالیّ ل موهرا وی
ل من ئەو هه ر د بوّرا وی
ب چهنگ و لنگ و په روازا
دهاتن خوار وه کی بازا
وه کی سولطان وشه هبازا

بیّ خهو :

ژ شه هبازان نه مان راوی
ژ ته ختوّران نه مان راوی
ل سه ر سووران نه دیّ ماوی
بشارهت کی د قیّ ڤیّ دا
ته داویکی د چه رخیّ دا
د گوّفه ند و د چه رخیّ دا

داھی :

د چهرخی دا ئه زى دینم
بریندارهك ل ماچینم
ئه گهر يهك جارئ بېینم
ل بهر یی بوونه له یلائئ
ژ بو من يهك طهیب نائئ
(الله) دشینى شفائئ

بی خهو :

دخوازن لئ شفا نینه
مه دوعا دهور ویاسینه
شفایا گهل دل وسینه
ل دهربا صاحبئ ده ربئ
حه تا کو ئه و موظه ففه ربئ
ژ دهستئ بارئ ئه بته ربئ

داھی :

شفایا دهردئ مه ههر ئه و
ب رۆژ وشهف بېئزئ ئه و
هه ژینئ زولف و دېما ئه و
دقئ من دهرس ژ کتابا
ب عوود و جهنگ و ربابا
بېئژ عاشق تو ژئ رابا

بی خهو :

دهما رابئ ژ پوست پهردئ
ل سه ر دېمئ ئه وئ گهر دئ
دبت میمال بن عهردئ
ب نه قش و گولکئ چیناوی
ژ نووقه هاتئ شیناوی
ل دېمئ هات ئه قیناوی

داھی :

ل وئ دېم دور وئه لماسا
بدن دهست دور و دور ناسا
وه صف دئ ئه و ژ بو ناسا
شه فقه چوویه حه تا چینئ
ده نیشانی وئ ئه و بینئ
بوئا يهك حهق غالی بینئ

بی خهو :

بها لئ كه تیه مهیدانئ
ژ شكلی سؤر گولستانئ
حه قئ عاشق ته نئ زانئ
حه تا کو هاته بازاری
د فه صلا نوون و نازاری
کو غالی كت ل دهو واری

داهى :

وهكى نيږگزل وى لاتى	ده غالى كت ټه و حوسنا لى
ل ديوانى د جقاتى	ژ موشته ريا ددم مه لى
وهكى مه جنوون ب له يلا تى	مه جان دايه ل سهر سه لى

بى خه و :

نههن وهك وى چو كهس مه جنوون	ب له يلا شادمان نينن
ژ عشوه سووره تى مه جزوون	ولهو كو چين وماچينن
جقاتا گولزهر وبه يبوون	ب قامهت سووسنى شينن

داهى :

مه نينه شوور ههړم حه ربى	جقاتى ده په هله وانم
ژ بو من سووسنهك زهر بى	ناظر ټه ز بووم ل بوستانم
د خه و ده گول ته دى دهر بى	وهكى بولبول ب ټه فغانم

بى خه و :

ژ ده ستى قى گولا چينى	حه تا بمرى ټه وى ها بى
ژ قه هرا دايه ئاخينى	ژ نه ععاسى ده ما رابى
ما وى بهس كى ژ قى شينى	وهكى بولبول ژ خه و رابى

داهى :

د دل ده ئاگرهك بوو پيت	بهسه (داهى) ژ ټه فغانا
تو نابينى ده ما ټه و تيت	چقاس چيچكه ل بوستانا
ټه و حوسنا كو ژ ژور ئاقيت	(نه ذير) نيږگزل بهلتانا

بى خه و :

د بورجا سونبولى دا دهر	حه قيقهت حوسنيا ژور بوو
ژ ديوانى (بهشير) كر دهر	ب وى فه صلى كهړ و كور بوو
ژ داغا دل سه لام كر سه ر	نه وهك داهى ل سهر طوور بوو

گونت وگۆيئن ههردو برا داهى و بى خه و

- پستا دووى -

داهى :

سهلامى من بى خه و ديسا
ب من شعرى ته ته ييسا
وه كى هودهوودى بهلقيسا
سهلامى عوود وعه نهر لى
ژ رهنگى مسكا نه ذفه ر لى
د وى قو طرى موعه طهر لى

بى خه و :

دقى من عطره كى تازه
ئه گهر نه ، ئه و عطر شاذه
د كانوونا نه شهه بازه
ژ نه قش و صونعى بارى بى
دلى گهش وى بى تارى بى
دهما كو نه بهارى بى

داهى :

سهلامى ههيشا نيسانى
ته چه نند غار رابوو بهردانى
چ خواهش نه قشن ل ديوانى
هه ژانندن سووسن وره يحان
ب وان غاران دبوو فهرحان
مه شينه ههر وه كى سه يحان

بى خه و :

دهما گور گور ژ سه يحان تى
دهم و چاخى كو پهروان تى
ل وى تىپا ژ ديوان تى
گه لهك بازى دبن گوهدار
دچى ناف ئاگرى دژوار
نه وان نهز دبم غه مخوار

داہی :

ب وان نه قشې ته نه قشانندن
مه لائك تينه سه يرانې
نهرض وئه سمان ته هه ژانندن
ته رهش نانې ل مه يدانې
ژ وان تيرپيژ ته رژانندن
كو خه ط دانې ل ديوانې

بي خهو :

ل ديوانې سپ وسارم
ده ما ديوان خه يالې بي
ب دل تاري ونه يارم
نه گهر كارهك خيالې بي
بي خه ط وخال ويزارم
حه تا كو نه لوئالې بي

داہی :

دييم خه ططې ته نه لماسن
ره شانندن زيپر ژ كافووري
ژ علمې مه نطق قياسن
چ جهوهه ر بوون د ناف نووري
د ناف دورران ده خواهش ناسن
شه فقه دايه ل سهر طووري

بي خهو :

نه مووسا بي ل دهر طووري
نكاري شو عله يي هلدې
كه سي وهك من حه تا گوري
نكاري را گري فندي
كو يهك نادې يه كي دورې
ژ فر تا كو هدرې هندي

داہی :

شه فقه چوو چين وماچيني
گه لهك پي هاتنه ئيمانې
خويابه فال قه زوينې
د به حري عقدي مهر جانې
هه ژانندن وهر د ژ نه سرينې
د ناف باغي گولستاني

بي خهو :

د ناف باغي گولستاني
ژ رهنكي بلبلي ژارم
ب دهردي من خودا زانې
ژ ميلاكي بريندارم
د ناف دوومان وييتخاني
نه نيسان ونه نادارم

داھی :

تیرپڑا وی چ دژواره	د ناف باغا گولہك دہربوو
ہوجووم دایہ ل سہر داره	ل دونیایے سہرانسہر بوو
ژ لہو سہلمان بوو سہردارہ	نہری عشقہك ژ دل دہربوو

بی خہو :

فہلہك راست ونہ خایین بوو	دہما سہردار بووی سہلمان
ل سہر ئایینا ئایین بوو	ئہسہر دابوو ل سہر شاہان
قلہم سہر صفحہ زہرین بوو	ب ہاوارے علہم ہلدان

داھی :

ژ بی خہو رہ شیاندى وی	ب وی عشقی قلہم کیشا
ل دونیایے گہراندی وی	ل طالع بوّ مہ دہرویشا
ل وی دل بوو حہلاندى وی	نہظہر دایہ برین ئیشا

بی خہو :

نہما کاتہ بدی جارہك	ب راستی دل حہلا وچوو
دی چاوا بی ژ من کارہك	ئہسیری دہر قہلایا بوو
دخوازی تو نوو سووارہك	یہتیم ورہنگی کالا بوو

داھی :

ل مہیدانا مہم وزینی	دیم بی خہو چ سووارہ
ژ قر تا بگھی قہزونی	ژ عوششاقان رہ سہردارہ
وہکی فہرہاد وشیرینی	بہلی ئیرۆ مہ دل سارہ

بی خہو :

گہا گورے نہزان وژار	کو دل سارہ ژ تاریتی
نہدی مہ سووسن وگولزار	بہار ہات و ژ ہاریتی
ل عیدان ئہم نہبوون گوہدار	ب سہد رہنگی نہیاریتی

داهى :

مه گۆ : عيدا ته پيرۆز بى
ل پهى وى جه ژنا نه ورۆز بى
كو سال همى ده يهك رۆز بى

د عيدى هوون خواهى بينن
د ناف ده سووسنى شينن
دو سى رهنگا ژ خواه ره بينن

بى خهو :

دزانم سووسن وره يحان
ل دهستى جندى ومهردان
كو دل صافى نه بى حهيران

بها تينن ل بازارى
د بيست ويهكى ئادارى
ئيش وژان ناچى يهك جارى

داهى :

بهسه داهى تو بهس بيژه
دلى خواه تو نه ئاقبيژه
مىلاكى خواه تو نه بريژه

ل بى خهو تو سهلامكار به
ل پيلى مايى گوهدار به
نه غهم لهيس ونه سهرسار به

بى خهو :

ژ رهنكى سهبعى سهيارم
ژ ههر ئالى فه نهز چارم
غولامى داهى بى ژارم

چهار چونه سسى مانه
سهلام سهر چاڤا هيژانه
ب نهرزانى مه بهردانه

(٦٠)

بوومه ژار ومهلا

حه تا عومري مه ههبي گازی و کاله
مه نهدي ل دنسي راسته هه قاله
گهر ب دهف دوسته بهلي دوسته حه ياله
که دا دهستي مه بووه کاغحت وفاله
وه کي فالي دقه کي نهف چ ده لاله

حه قه نه م ههر بيژن (لا حول ولا)
فهله کي ئيرۆ ته نهز کرمه بهلا
د قی وهختی کرمه ژار ومهلا

وه ره قوربانه ته مه دل بهر و ديني
تو مه نازا که ژ قی دهر ب و که مينی
کول و دهر دان ل مه بهس تو بجقيني
ته کرم ژاری ل سهر روويی زه مينی
کانی نه و سؤزا ته دایي دهره وينی

دهردي خوه لهو مه کره ريز و پهلا
فهله کي ئيرۆ ته نهز کرمه بهلا
د قی وهختی کرمه ژار ومهلا

د ږيا دوستي مه جان شوبهي كه بايي
حه تا عومري مه ههيه كه تنه عه زايي
فهله كي پيسي گهلهك بو مه خرابي
وهه هودهود ژ مه ره بينه جه وايي
ئاخ ونالينه ژ دهستي ته لعابي

ته ئاگر بهر دايه خان ومه زه لا
فهله كي ئيرو ته نهز كرمه به لا
د قى وهختي كرمه ژار ومه لا

تویی رۆژا ل دنی

جسم و جانئ مه پژینه ژ فراقا ته زهری
 شوبهیی توپی دفرهنگن سهر و پا کر نه کهری
 ئەفه سه سه ساله دکم هیقی و گازی ل دهری
 نیرگزا شەنگ و ئو نازک تویی شاهئ مه جهری
 جهنگه ئاقیته دنی کوشتنه سه د شاه و په ری
 شهف و رۆژ کهتمه ل په ی ریچی مه طالع بوو حهری
 مه چ سووچ و چ گوناوه بوو کر مه دینی به ری

به سه قوربانا ته بم بینه شه رابی ژ له بهک

تویی رۆژا ل دنی ههر ژ مه ره شاه و مه لهک

رح و جانئ خو ه فدا کر مه ل بهر چاقئ به لهک

میر و پاشا و جهانگیری مه نه بی کهس و کهس
 ئەف ههزار ساله د زیندانی ئەسیر بوونه حه بهس
 ژ دنی ما تهنئ ئەم بوونه ژ زولفان ره په رهس
 ژ کهفانی دو به لهک تیره ژ کول هات و فه رهس
 ل منئ وهی ل منئ ئاخ ل منئ قه ط مه نه کهس
 فه له کی یار فه له کی هه ی فه له کی ما ته نه بهس
 دکوژی عاشقی دین دیسه دقئ کهس بی نه حهس

مه ژیان ئاقیته و جان دایه ب وان بسکی خه لهک

تویی رۆژا ل دنی ههر ژ مه ره شاه و مه لهک

رح و جانئ خو ه فدا کر مه ل بهر چاقئ به لهک

ته دلی صافی نه دا عاشقی مسکینی فه قیر
د جهانی مه نه بوو طالع و بهخت بوونه ژ بیر
ژ خودا چاوا د ویری ژ خوہ ره کرمه نه سیر
خاکی کوردستانه گه وهر بو ژ مسک و ژ عه بیر
نه دبوون وهک وی د دونیا جهی سلطان و نه میر
دل مه ئامانجی تفنگا تی فرینه بهر وتیر
سه ری ژیکریه ب دهستا بهلی دژمن ته ب شیر

سهر وپا تیکده ته دا چهرخی وهوور کر ب برهک
تویی رۆژال دنی ههر ژ مه ره شاه ومهلهک
رح وجانی خوہ فداکر مه ل بهر چافی بهلهک

ژ برینی بکشینه دست وتیر ورم و خشت
بهسه ئیدی بکه ره چی فا ته مسکینی خوہ کوشت
چهرخ ودهورانه ته ئافیتمه زیندان و کنشت
وهیه دل بوویه پرهنگ پا وسه ری تیکده برشت
ئهف چ حاله ل مه یان ئهف چ ژیا نه ل مه هشت
راست و چهپ کون دکری کول مه ویرانه ته نشت
ته (بی خو) کریه بهلهنگازی ل بهر دیر و کنشت

فایه ویرانی ب دهستی ته که ته تۆر وشه بهک
تویی رۆژال دنی ههر ژ مه ره شاه ومهلهک
رح وجانی خوہ فداکر مه ل بهر چافی بهلهک

شیره‌نا بائی ل کور

دهوران هی شیرمژی تو ناقی ته بوویه دهوران
دلنهرم وپاقژی تو پیشیا ته جهنگ وتالان

هه‌بوو هه‌قاله‌کی من ناقی وی من ل ته کر
گورچک ژ ره‌نگی هه‌سن ئەوی هیفی ژ من کر

گهر کوره‌ک بوو ژ بوّ ته ناقی من دا تو لی کی
یه‌زدان بهلی ژ بوّ ته ده به‌لکی بگری ریکی

ناقی وی مال سهر ته ناقی وی تو بپارینز
ره‌شبه‌له‌کی ل بهر ته یه‌ک ویه‌ک تو بکه ریز

ئه‌گهر تو ساغ بی دهوران ریچا خوه دا تو بگری
ژ بوّ ته ببه‌حه‌یران نه‌به‌رده تا تو بمری

ئه‌ز دمرم تو دمینی شیره‌ت ئەفه ل گوھ که
داری شین که ب خوینی تالانی خوه ب جه که

ببه کورده‌کی پاقرژ که‌میننی دهینه میرگی
نه‌به خوینخوار ومارمژ ئاگر تو بیخه جه‌رگی

دهلالۆ تو دبینی کوردستان مایه بن دهست
ئه‌گەر کو دینن شینی بی گومان بینه سه‌ربه‌ست

ببینم سه‌رفرازی د ساغیا خوه ده‌گەر
شیار به‌ره‌نگی بازی دیسه تو دل بکه‌گەر

شیره‌ت ئه‌فه‌ شیار به ئه‌گەر بمرم نه‌بینم
توهی پرت‌رل کار به (بی‌خه‌و) دی ئه‌ز بمینم

کوتابی چوون دبستانی

کوتابی چوون دبستانی ل مالی ئەز ئەفەندیمە
 ل وان نهقشی هافستانی ب دل زهردهشت ومانیمه
 هه‌بوو مامۆسته‌یه‌ك بۆ من چه‌ل‌ه‌نگ وپاله‌وان هه‌رده‌م
 ب سه‌د زاری ئەده‌ب دا من م گۆ نایی نه‌رازیمه
 مه‌سه‌ر هه‌ل‌دا‌بوو ده‌ بورجان نه‌ناسی بوویه ده‌رسا من
 هه‌ژان‌دی من سه‌ری هه‌ی هه‌ی نرانی ما گه‌لو کیمه
 نه‌ رسته‌م ئەز نه‌ گوهده‌رزم نه‌ ئەز گه‌ردانی‌یی به‌رزم
 نه‌ ساسان وشه‌ره‌فخانم نه‌ فرده‌وسی نه‌ خانیمه
 چ زانی ئەه‌ره‌مه‌ن بوو زه‌نگلی خاپا بر وئانی
 ب شوبه‌ی ئاده‌می غه‌مخوار ل عه‌ردی ژار و‌سیویمه
 ل به‌ر لنگا ل چۆلی بی که‌س وناسم
 چ‌کینه‌ هستری چا‌فا‌شه‌ف ورۆژان ب گازی‌مه
 ژ ره‌نگی تر‌حه‌یا نازک جوانن ته‌ف هه‌قالی من
 قریژ و‌سۆس و‌زنگارم رزی و‌دارا کورمیمه
 جوانی هات و‌بۆری چوو کو ئی‌رۆ کاله‌میرم ئەز
 مخابن کو د نا‌ف عالم ته‌نی ئەز چه‌رم وه‌ه‌ستیمه
 گه‌لو (لا تقنطوا) کانی نه‌ما هو‌ده‌ود وه‌ری پيشبه‌ر
 که‌تم بيرا هه‌زار گازی نه‌ من که‌س دیت نه‌ که‌س دیمه
 نه‌بی نه‌مروود وقاروونم (بی خه‌و) گۆری مه‌ناله‌ تو
 نه‌ ژی وه‌ك ته‌ بریندارم ژ یه‌زدان به‌س ب هیه‌قیمه

ژ دوکتور (نور الدين) زازاره

ئەى دل بەسە لۆ مەكە تو قىرىن ئاگە ھەيە من تو بوويە غەمگىن
دەردى من وتە نەماتى زانىن كورتر ژ دەردى فەرھاد و شىرىن

ھىقى ژ يەزدان تو بيژە نامىن

ژ شام وەرى زوو دكتور نوورەددىن

ژ شام وەرى زوو ئەو ترھا جوان ژ رەنگى رەيھان رۆژال عەزمان
بەلكى بنىرى وى دەردى گران چاقى مە لرى بوويە دوورەبين

ھىقى ژ يەزدان تو بيژە نامىن

ژ شام وەرى زوو دكتور نوورەددىن

نەخوھش وى كەس ئەم مان ل عەردى بىزار وزانىن ل پوشتا پەردى
زنگار ژ ھەستى نەما خوھ بەردى تەھن و پەريشان ل تاڤا ھاقىن

ھىقى ژ يەزدان تو بيژە نامىن

ژ شام وەرى زوو دكتور نوورەددىن

دلى برىندار ژ دەستى چاران پرتەر ژ زىندان لىدان و داران
ئەو تىن ئىشاندىن ھەردەم و چاران ئەو باغى گولان ژ دەست مە برىن

ھىقى ژ يەزدان تو بيژە نامىن

ژ شام وەرى زوو دكتور نوورەددىن

ئەو باغى رەنگى نەما بچن ناڤ بى سووچ و سەبەب ل بەر مەنە داڤ
ب سەر مە دە تى ئەو شەر و تاڤ تاڤ گلە دېم كو دېيژى بو دىن

ھىقى ژ يەزدان تو بيژە نامىن

ژ شام وەرى زوو دكتور نوورەددىن

دهنگك هاته من د بن شه قارهش گو : رابه (بی خه و) ودلی نه خواهش
شهف بوویه روونی رابه و ب مهش فایه ژ بو ته مه ئانی مزگین
هیقی ژ یه زدان تو بیژه نامین
ژ شام وهری زوو دکتور نووره ددین

پالەوانى ھنەرمەند

بنىره ئەى گەل پالەوانى باش ھاویرى جھان دچین وەك فەرناش
دژمن ل بەر وا دبوونە كەلاش ساپاس ژ بو وە یۆرى گاگارین

یۆرى گاگارین یۆرى گاگارین

مىرخاسى تیتۆف دو سەد ئافەرىن

یۆرى گاگارین چەلەنگى تیتۆف ئالەت دەرانین ئەوان تۆف ب تۆف
دچن سەیرا وان عالەم نۆف ب نۆف ساپاس ژ بو وە یۆرى گاگارین

یۆرى گاگارین یۆرى گاگارین

مىرخاسى تیتۆف دو سەد ئافەرىن

نالینەكى خوەش ھات و م نىرى صاروو خارووسى ژ عەردى فرى
ھاویرى جھان ب جارەك برى ساپاس ژ بو وە یۆرى گاگارین

یۆرى گاگارین یۆرى گاگارین

مىرخاسى تیتۆف دو سەد ئافەرىن

مللەت ل پاش مان ئەو كەتنە پىش ل عەزمانا چوون وەك فەرناشى ئىش
مللەتى كوردى ب دەف و دەرویش راھشتە خشتا چوو (بى خەوى) دین

یۆرى گاگارین یۆرى گاگارین

مىرخاسى تیتۆف دو سەد ئافەرىن

به رسفا خورته کی دیندار و خوداناس

ژ دوورقه پوول په رست هه ردهم خویانه
 ب قی رهنگی ژ هه ف ره ئه م به لانه
 چکوو کورده بی زار ویی زمانه
 دکى هاوار وه که بؤمی چیانه
 دبن دهستی وی ئه م پیس و گه دانه
 ژ غهیری مه خوداناس قه ط نه مانه
 ئه وی زیندان ژ بؤ مه کر جه بانه
 کو زنگارن د میژى ده قه دانه
 سه رانسهر ئاگر و پیت و دوخانه
 ل سهر پشستا مه دژمن په هله وانه
 بچووک و کال د بن لنگا ده مانه
 ژ قیلا ئه م که تن قالی گرانه
 هه زار سال پرتن ئه م تی گهانه
 ل دوو ف مالن خودا بؤ مه نه دانه
 هه یه لی ئه ز چکم ده رده ک گرانه
 ب کوردی نایی گوتن کو زیانه
 ژ له ورا ئه م د بن ده ستا ده مانه
 ب (قال) ئه و دبیتن ئه م برانه

خوداناسن نه کو ئه م پوول په رستن
 نه بی دینم نه دینم دین مه به لؤ
 تو نانیری ل ژینا ملله تی خوه
 شه ف ورؤژان ل ژینا که فله تی خوه
 برایی کو موسلمان بوو به ری مه
 ئه وی دین کریه بن لنگا به ری مه
 ژ مه ستاندن چیا و کوو قی بی مه
 ب (قلت و قال) ی ئیرؤ صوفی بی مه
 ویران بوونه قه لا و نأفای بی مه
 زوا بوونه جو بار و کانی بی مه
 گورانن قیز و خورتی مه ب جاره ک
 ژ بؤ مه قه ط نه ما ئیدی هه واره ک
 موسلمانن دکن رؤژی و لمیژا
 زه کات و جه ج ژ وان ره تو مه بیژه
 ب یه زدان و ب پیغه مبه ر مه باوهر
 نزانم (قلت قال) ئه ی که کی من
 ب نأقی دین ژ من ستاندن چه کی من
 ئه و دین دا ب پؤلا بی حس و دهنگ

د گهل مه تو بهسه دين ومه كه جهنگ
سهرا چوونه ژ دهست مه تو بنيره
لميژ نابى د ناه ريخى دهويه
خوداناسم نه بى دينم نه دينم
ژ دهردى وه (بى خه و) ئيدى دمينم

بزانه پوول په رستى ههر ووسانه
د ناه ريخ وپيخى كو خاده مانه
ووسا ژى دين ل نك مه پر گرانه
ل كى گازى بكم دلخواز نه مانه
مخابن وهك ته زارو كى مه لانه

گرتن وليدان

گرتن وليدان کوشتن وتالان
د نائف کوردستان ههر چاخ وزه‌مان

چيا ووززان بوو مژ وموران
دهنگی کوردستان گه‌ايه عه‌زمان

تاج وسه‌را بوون ته‌فده خرابوون
هاویر قه‌لا بوون ل ده‌ست به‌گا بوون

لی ئەم نه‌زان بوون کۆلی به‌گان بوون
ته‌ف گوهل نان بوون حه‌تتا مه‌ به‌ردان

بووتان وزازی شه‌هید وغازی
قیرین وغازی شاهین وبازی

هه‌بوون د نائف مه‌ نه‌کر سلاف مه‌
زیر ودراف مه‌ رابن ب جه‌نگی

ئالایا ره‌نگی ب نائف وده‌نگی
لی بوو ده‌ره‌نگی رابن ب جه‌نگی

ب زۆر وزانین	ب کوشتن و خوین
رابن دلبرین	ب یهك دل و جان
نه پیرعه قۆکن	یهك را و کۆکن
کاشۆ و گۆکن	ل دهست زارۆکن
نهما وه ئاقل	دلزار و دلکول
ژ رهنگی بلبل	هه رنه گولستان
هاویر نه یارن	گولله دبارن
تۆپ و ته یارن	وهك مژ و مۆران
(بی خه و) مه ناله	ل بهخت و تاله
نیزیکه ئالا	کو بیته هلدان

ئافەرىن ئادارا پىروز^(١)

ئافەرىن ئادارا پىروز ئافەرىن وئافەرىن
 دايىكا ئان گەشت وسەيرانا ل ناڧ باغى ھشىن
 سەر گھا قوببا فەلەك شەوقا تە داىە ھند وچىن
 زەنگلى ئازادىبى ھەر دەم ب ناڧى تە دخوین

رووپەلى ژىنا ۋەلات نوو بوو ب ناڧى تەى شىرىن

دەد وىەك رۆژى تە ھاتن سەد ب خىر بىن ئەو جوان
 دانە دەنگ ولىلە لىلان باكرن خەلكى جھان
 مللەتى كورد وەرەب دەستى يە كىتى لەڧ ددان
 خوینمژ وژۆردارى مللەت ھش نەما ئىدى ل وان

نالە نالا دژمنايە سەرنخوین و دلبرىن

پەھلەوانى كورد ورمبازى ەرەب مل دانە ھەڧ
 تائەبەد ئەو دى برا بن دەستى وان نابى ژ ھەڧ
 كۆلىدار كەتتە خەما دە رى نەمايە كو برەڧ
 ئاگرى ئادارىبى روونى كرى ئەو تارى شەڧ

ھەر دو نەورۆزى مە ھاتن گول ژ كەيفا وا كەنىن

رستەم و عنتەر ل مەيدانى سوارن بوونە جۆت
 شوور و خەنجەر بوونە يەك وان جەرگى زۆردارا دسۆت
 كۆلىدار بوويە بەلەنگاز ھش نەما ئاقل فرۆت
 زەنگلى ژىنا ۋەلات لىدا ب سەر زارى دگۆت

سەد ھەزار جار مژدە بى ئەى بى خەوى لى غەم جڧىن

(١) د لەڧھاتنا سەرۆك بەرزانى وحوکوومەتا عراقى د سالا ١٩٧٠ دە ئەڧ شعرا ھە ھاتىبە گۆتن .

پەردەیا رەش تەف چەری رابوو ژ سەر چافی خەوار
تو قەكە چاقان بنیره چاف بده هەر چار کنار
رۆژ هلات دایه جهانی رینجبهرا دەست دایه دار
ئەو عراقا پر حەزین بوویه بهشتهك نامدار

كۆلیدار بوویه رەبەن جەرگ وەنەف لی بوونه خوین

ب لەز چىكن يەكىتى

خۆرتى ھىژا وزانە	ب لەز چىكن يەكىتى
شىرى سەرى چيانە	بەسە يا كو وە دىتى
ھوون تەقدە يەك برانە	ل ھەف بكن خودىتى
پىلاننى دژمنانە	رۆژ كرنە تارىتى

توخمى وە پر ھىژايە	نژادى كورد وئارى
بەرى ھەمى كەسايە	بەسە نەكن نەپارى
گۆك ل دەست دژمنايە	ژ ھەف كرن سەد پارى
ژ بۆمە پر بەلايە	ئەو يەمىن ويەسارى

خۆرتى كورد ل سۆرى	قە ھش نايبى سەرى وە
ھەمى تشتا كو بۆرى	گش نايبى رابەرى وە
چ نىزيك و چ دوورى	ناسن تەف بەربەرى وە
بەرۆش كەلى و فۆرى	جھان تەف تى شەرى وە

شەرم وفەدى قە ناكن	ژ فان گەر و گۆقەندا
دا دژمن ب خوە شاكن	ل ناف باژار و گوندا
ھەر يەك دىبى ئەم ناكن	تىنن قانوون وبەندا
ژ وان بەندا فەھم ناكن	چۆكى دلەپى كوندا

مادهم کو تەف ئەم کوردن
ل دژمنا بەدەر دن
ب راستی ئەم خەبەر دن
ژ زیندان ئەم بەردن
مه دقیتن کوردستان
دژمن د ناڤا بیستان
بمهشن ناڤ گولستان
وان مرییی گۆرستان

ئەف چ یه مین ویه سار
چ ئاغا و چ موختار
ژ بو مه پر عهیب و عار
وی زنگاری ههستی خوار
ل ههف چقاس تو خوهرتی
دبین گهانه شرتی
ب ههف دکن بی بهختی
مه نینه بلی پارتی

(۷۰)

په رده يا رهش

ئهو په رده يا رهش وشين ب سهر سهرى ده مايه
چاقى مه بوو دووره بين مهو توژ گهرم وزوايه
سووسن ل دهر گولستان پرووځى ل دؤرى چهرخه
باژيره خووش تى ههردهم په رده ژ بو نه مايه
ژ تهير وتوژ وكوندا بوچى ل سهر كه لاشا
پى شا دبن همى تهف ژ وان ره پر وه فايه
لى ئهم ب خوه نه ناسن بى مه رده مير وخاسن
كى گؤ ئهم بى ئه ساسن ووسا ئنصاف نه مايه
كهنگى ئهو په رده رابى پروو گهور و بوژ خوييا بى
ره يحان ل مه دو طا بى گؤ فرمانا خودايه
وهره جارهك ب لهز تو ئه ز دمه شم بيهز تو
وه كى دهرى ب لهز تو ئهو كارى جانفدايه
جانى خوه گهر فدا كن دل ب دلا ته باكن
كى وى بى ئهم وه ناكن خودا كهنگى ووسايه
تو راكه په ردى جارهك خودا نابى نه يارهك
گهر بكهفن موغارهك ب من برج وسه رايه
دهما كو په رده رابى سنگ وبه دن خوييا بى
بسك وكه زى ل با بى هنگى (بى خهو) پاشايه

(٧١)

ده ما جهان چيڪر

ده ما جهان چيڪر خودايي گهوره
پيڙه داني دؤلاب وچه رخوا عالم
ژيڙه مڙه ل ژور دبيني عهوره
ژ (بي خه و) ره هنگي نفيسي ماته م

(بي خه و) غهريب بيڙه بناله هه رده م

(بي خه و) غهريب پر بوون ل ته كول وخدم

ئافتاب وماهتاب وستيڙن
برج وميزان ژ رهنگي حووت وشيڙن
ل ئاسمان سهري ل هه ف دهيڙن
ل دهستي وان شهف ورؤژان دار وچه م

(بي خه و) غهريب بيڙه بناله هه رده م

(بي خه و) غهريب پر بوون ل ته كول وخدم

هن هاتنه جهان ب سهرفرازي
شور وشهنگن رهنگي پلنگ وبازي
هن بي كهسن بي خواس ورووت وتازي
هنهك مانه بن دهستي زور وستهم

(بي خه و) غهريب بيڙه بناله هه رده م

(بي خه و) غهريب پر بوون ل ته كول وخدم

هنهك رهشن هنهك ژ وان سپينه
هن گول گهشن هنهك ژ وان رزينه
هنهك سوړن ژ رهنگي قورمزينه
هن گوښه ند وديلاني وان ل بهر چه م

(بي خه و) غهريب بيژه بناله ههرده م

(بي خه و) غهريب پر بوون ل ته كول وخدم

خودا نه ز دام جهان نه دا من جهان
ل من وندا كرى باغي گولستان
د باژاري ژينى خراب وويران
هشكه دارم بي سهر وپا وقه ده م

(بي خه و) غهريب بيژه بناله ههرده م

(بي خه و) غهريب پر بوون ل ته كول وخدم

بهار هات لى دچيړن قاز وئورده ك
ل بهر من هشكه پووشه رهنگي قوله ك
خوه هره ل من دؤلاب وچه رخوا فهله ك
حه تا ساغم هشتم د زيندانا مه م

(بي خه و) غهريب بيژه بناله ههرده م

(بي خه و) غهريب پر بوون ل ته كول وخدم

هى غونچه بووم رهنگي كوليلكا نازك
قادر مه ولان شكاندن چه ننگ وبازك
هشتم سيوى دايه ده ستى من كوډك
غهريب وژار وبى كراس و بيجه م

(بي خه و) غهريب بيژه بناله ههرده م

(بي خه و) غهريب پر بوون ل ته كول وخدم

ل داوی یا عومریٰ خوه که تم دۆژھ
دهنگی دژوار ژ نیشکیٰ فه که ته گوھ
ویران کری ل من ئەساس و بنگھ
دلبر ژ من رهقی نه ما تیته جهم

(بیّ خه و) غه ریب بیژه بناله هه ردهم

(بیّ خه و) غه ریب پر بوون ل ته کول و خدم

خه و ا شیرین ل چاقیٰ من حه رامکر
جو و جو بار ل من کوور و نه قام کر
شه هیدیٰ خوه نه هشت و نه ته مام کر
دا گورزیٰ خوه هاته من رهنگیٰ رسته م

(بیّ خه و) غه ریب بیژه بناله هه ردهم

(بیّ خه و) غه ریب پر بوون ل ته کول و خدم

پی تا هناقیٰ من گه ایه کورسی
د سه ر دۆزه خ ره بۆری لی نه پرسی
دۆزه خ رهقی ژ پی تا دل دترسی
هاوار نه دۆزه خم قایه جه هه ننه م

(بیّ خه و) غه ریب بیژه بناله هه ردهم

(بیّ خه و) غه ریب پر بوون ل ته کول و خدم

پی تا دل چوویه مه غرب^(۱) رهنگیٰ بهرقیٰ
ل سه ر حه ددیٰ فره نگ نابینی فرهقیٰ
بهری که ته چینیٰ وه لاتیٰ شهرقیٰ^(۲)

(۱) وی چاخنی نهز ل (رباط) بووم .

(۲) د وی سالییده چوومه ولاتیٰ شهرقی (هه مه لایو) د ناقه را هند و چینی ده و نهز د به حریده هاتم
بفه تسم لیٰ خودا نهز خلاص کرم چکو عومریٰ من هی مابوو ل فی جهانی .

ہی پیتا دل د گورچکی لملم

(بیّ خہو) غہریب بیژہ بنالہ ہہردہم

(بیّ خہو) غہریب پر بوون ل تہ کول و خہم

(۷۲)

ژ مامۆستایى جه گهر خوین ره

ته بوو مسك وعه بیر وعوود وعه نبهه
د مهیدانى ب گورز وتیر وخه نجهه
ل دهر دى مه بنیره ئه ی جه گهر خوین
ب دهستى دژمنا دل بوویه سه د کهه
ژ مه ستاندى زۆزانى سینه کهه وان
ل مووش وئامه د وبه دلیسى بوو شهه
شه ره فنال چوو نه سهه بینگول و دیرسم
قه ره جداغ و وسویره کهه بوون موهاجهه
ژ دهست مه دهر کهتن ئورفا وماردین
نصیبین وجزیر وشاغ وهه بلهه
کانى هه مرین سوله یمانى و کهه کووک
ب یه کجاری سهه رانسهه بوونه خوین خوهه
ل سهه حالى خوه ئهه دگرین شهف ورپوژ
وه کی بلبل کو شینا وی ل بهه رهه
ل مه دونیا سهه رانسهه بوو نه یاری
(بى خهه) گۆرى ته بى بده سهه

(۷۳)

ته عبیرا دیکى غه رزا

خودانى دیکى غه رزا	جه گهر خوینی شه ره رزا
ئوب پهرا فرۆتى	ئهو چیرۆکا ته گۆتى
ل غه رزا ول زازا	ل سهر عه لۆك وقازا
دل مه پیره حه لاندى	سه رى قیره هه ژاندى
ب دل دبی غه مپه قین	ب ده ف دبی جه گهر خوین
دیکى پاشی فه ناسکر	دیکى پيشی مه ناسکر
ئى ددوا ره شیده	دیکى پيشی حه میده
ب روتبا خوه یۆزباشی	تو مایی دیکى پاشی
له شکر دایى نه یاره	یۆزباشی یی خه وواره
وسا بۆ ته نه خیره	بنیره گوه بدیره
ژ بۆ ته تینه زاین	ره شبه له کى ته دانین
هین ب راست وره ندى	چه نندن شاعری کوردی
چاقى وا ته شکاندى	دۆلابى ته گهراندى
نه ما بیژا چ دهردان	ب دهر ملله تى کوردان
باشی یی بکی شوونی	راستی ئه وه تو پروونی
ئهم ژى ببن ژ کوردان	سه رى مه بیته هلدان

(٧٤)

سه د جار ب خيّر بي

(هاتنا سه روک بهر زانی ژ سوڤيهت)

سه د جار ب خيّر بي مصطهفا بهر زان

ل مه خواهش کرن ئەف گهشت وسهيران

بيژن ههه بژى ئەى گهلى خوړتان

بژى ههه بژى سه روکى کوردان

رۆژا مه ههلات دايه جهانى

ب خيّر سهه رچاقان شيړى بهر زانى

دهه و دو سال بوون د حوزن وژانى

ئيرۆ شاهينت كهت ناف كوردستان

مننهت ژ يه زدان ههه چاخ وههه دهه

سهه مه ههلايين دههه و كول وخهه

ژ مه ره ئانى كهه خوسرههه رستههه

جان مه فهدايهه بو ته پههلههوان

ئهو تارى شهف بوول مه رۆنى دا

با و بادهف بوول مه سايبى دا

ئيرۆل مه كريبه جهژن وعيدا

سهه د جار پيرۆز بي ئەف جهژنه كوردان

شینا سەرۆك بهرزانی (۱)

دل پیټ وپه‌رەنگه و جه‌گه‌ر دۆژه‌ها ناگر
 سررا د دلی ملله‌تی کوردی ده بیژن
 وهر تی بگهن شیخ ومه‌لا پیری خودان سپر

کەشکۆلی قەکن رۆرنکی چاقین خوه بریژن

کا سەر وهری کوردان مال کوو هه‌یکه‌لا زاغروس
 ما کی وی بخوینی ژ مه‌را ده‌فته‌را نه‌ورۆز
 دل رابه‌ هه‌ره‌ بیژه‌ خو دهمه‌ ته‌ چیا دۆز

کینا ته‌ ژ زوو ده‌ هه‌ یا دربی ته‌ ژ میژن

بوچ ب کەفی تول مه‌ ئه‌ی یه‌زدانی گه‌ورا
 قردی مه‌ کورال مه‌ هه‌ر باهۆز وعه‌ورا
 بی به‌خته‌ فه‌له‌ک دیسال مه‌ چه‌پ دایه‌ ده‌ورا

به‌رزانی خویا نه‌کی فه‌له‌ک بو ته‌ چ بیژن

کاوایی مه‌ یا دیسه‌ د که‌عی دا یا بی شک
 مزگه‌فت وکنیشتی خوه‌ بناسن وه‌کی مزدک
 دینی بی گوو وچاف وسه‌ری بوچ ده‌کی رک

قبلا مه‌ ئه‌وه‌ دیسا ما ئه‌م ته‌ف که‌ر وگیژن

دیسا روو بدن (مسجد الاحرام) ونه‌ رازن
 دا که‌فنه‌ په‌ره‌ست وخوین مژی کوردا بکازن
 ئه‌م هاتنه‌ به‌حتن ژ مه‌ ئیدی چ دخوازن

(بی خه‌و) به‌سه‌ ئه‌ف مه‌سه‌له‌ پر دوور ودریژن

شىنا سەرۆك بەرزانى (۲)

ب كۆفانە دلو بىژە گۆرستان
هەژار بوونە گولى باغى گولستان
گرېدن كوردنۆ ديسا رەشە خوە
بلا بگرين كوتابىيى دبستان

سەرۆك بەرزانى شىرى كۆھ وجدنگا
مخابن نايى دەنگى تە ژ دەنگا
دلو ئەم مان نيشانە تۆپ وتەنگا
ل مە كەر بوون مەھا ئادار ونيسان

فەلەك ما ئەف چ بوو ديسا نەبارى
ژ ژىر وژۆرل مە ئاگر دبارى
د جهان دە تەنى دا مە ھەژارى
تە رەش ھىشتە ل سەر خاكى مە كوردان

ژ بو كوردان فەلەك ھەر دەم تو كۆرى
ل دۆرا مە تم وتم چەپ دبۆرى
فەلەك بو مە تەنى تو خۆرت وژۆرى
ل سەر مە ھەر دكى عەور وزقستان

فەلەك مالا تە ناڤا سەد ھەزار جار
تە ئەم ھشتن ھەزار و دل بریندار
كا بەرزانی كاوایی كورد و سەردار
فەلەك نینە ل تە بەختی تو ئنسان

بەلی زۆرداری پيس دل خوەش نەمینە
واری بەرزانی وارهك شەنگ و شینە
ب دو چاڤین خوە تی دەربا ببینە
ژ دۆستی كورد و شورەشگیری بەرزان

فهرهه نگوک (۱)

- ئاپو (ئاپ) : مام (العم) .
نار : ئاگر (النار) .
ئاژار : بهرهم ودهرامهتيّ عدردي (محصول الأرض) .
ئهوله : باوهري (الثقة) .
باپووك : ئهو باييّ بهفرد گهل دا (الريح المصحوبة بالثلج) .
برجي : برسي (جائع) .
بۆز : رهنگيّ ب سهر سبيّ فه بچت (أشقر على البياض) .
پارس (پارسه كي) : خازوكي ، گه دايبى (التكدية) .
پاره : پارچه (قطعة) .
پژين (پژندن) : ليينان (الطبخ) .
پسيك : پشيك (القطة) .
پۆز : دفن ، كه پوو (الأنف) .
پوول په رست : دهرهم په ريس (عابد النقود) .
په پووك : طهيركيّ سليمان پيغه مبهري ، هو هو د (طائر الهدهد) .
په روازه (په روازدان) : ل دور زقيرين (التحليق) و ب رامانا چارچووقه يي ژى
دئيت (الإطار) .
پيّت و پرنگ : گوري و په لا ئاگري (اللهب والجمرة) .
تاپان : داسا مهزن (المنجل الكبير) .
توح : ئهو جهقيّ ژ قورمىّ دارىّ دجت (الفرع النامي من جذع الشجرة) .

(۱) بۆ بهرهم فكرينا فيّ فهرهه نگوکيّ مه مفاژ فهرهه نگا (الهدية الحميدية) يا ضياء پاشا الخالدي ،
وفهرهه نگا (زين) يا محمد جميل سهيدا ، وفهرهه نگا (هه نبانه بۆرينه) يا هه ژارى ديتيه .

- تووتاك : رهنگه كى طهيرانه (طائر القمري) .
- جهبان : گۆر ، تربه (القبر ، المقبرة) .
- چووك : چويچك (العصفور) .
- چهشم : چاف (العين) .
- چهن : نهرزنك (الذقن) .
- خۆز : قۆز ، پشت خوار (أحذب) .
- خهريدار : بکړ (مشتري) .
- دبستان : خواندنگه (مدرسة) .
- دۆژهه : جهنهم (جهنم) .
- دهرگوش : لاندك (المهدي) .
- رهوان : رېقه چوونا ب لهز وبهز يا رههوان (الجري بين المشي والعدو) .
- زۆخ : كيم وعهداف (القيح والصدید) .
- سهرگرده : حيبه تي (حائر) .
- سيفل (سيفيل) : بى خيړى بى بها (الحقيير السافل) .
- شكير : جهى حلان بت ژ چيياى ، وبؤ كيلى بى ژى دئينه گۆتن (الأماكن الصخرية من الجبال ، وقد يطلق على شاهد القبر أيضاً) .
- شل : تهر (مبلول) .
- شمامۆك : گوندۆر (البطيخ الأصفر)
- شهقگهر : نهوى ب شهقى ب رېقه دچت (الساري) .
- طورر : گونده كى بۆتانه (قرية في نواحي بوطان) .
- عهزمان : عهسمان ، ناسمان (السماء) .
- قۆف : پشت خوار (محدودب) .
- قول : كون (ثقب) .
- قهپال : پرت پرت (خرق) .

- قەراش : ئاشەقان ، ئەوى ب ھىرانى رادىت (طحان) .
- قەلەن : نەخت (صداق ، مھر) .
- كوتابى : خويندكار ، قوتابى (الكتابي ، طالب العلم) .
- كوفلەت : ژن ، كابانى (ربة البيت) .
- كوند : بوم (طائر البوم) .
- كەزەب : جەرگ ، مياك (الكبد) .
- كەلەش : رېگر ، جوان (قاطع الطريق ، الحسن الجميل) .
- گورجى : ژنا جوان (الحساء) .
- گورچك : گواچيسك (الكلية) .
- گەرناس : زيرەك (شجاع) .
- گەور : رەنگى ب سەر سېى قەدچت ، رووگەش (اللون المائل إلى البياض ، نضارة) .
- لەك : تىپا لەشكەرى (فرقة في الجيش) .
- لەوۋەند : بەژن زراف (رشيق) .
- ماچين (چين وماچين) : وەلاتى چىنى وئەو وەلاتىن ل پشت (بلاد الصين وما وراءها) .
- مەخىن : فەلە (النصراني) .
- ھاویر : دۆر ورەخ (حوالي ، تطويق) .
- ھەژال : كەفن (قديم) .
- ھەسانى (ھيسانى) : ساناهى (سهل ، سهولة) .
- ھەسن : ئاسن (الحديد) .
- ھشت : ھيلا (ترك) .
- ھيستر : رۆندك (الدموع) .
- ھىم : كەفر ، بەرى مەزن (الصخر) .
- يەنچەرى : لەشكەرى ئوسمانىين تورك (الجيش الإنكشاري) .

ناقھرۆك

رووپەل	ناقى شەرى
۵	پېشگۈتن
۱۵	(۱) ژ دايبكى حەيا دە سال
۱۷	(۲) مننەت ژ يەزدان
۱۸	(۳) بى خەوى دلکول
۱۹	(۴) خۆرتى کوردا وەرن
۲۰	(۵) ئاف و جۆبارى مە چوون
۲۱	(۶) دەنگى چيا
۲۳	(۷) ژ ئاغارە
۲۴	(۸) دە فەرمۆ شېخ
۲۶	(۹) راست بەشن مەلانۆ
۲۸	(۱۰) ژ فەلەكى را
۲۹	(۱۱) ژ بلبىل رە
۳۱	(۱۲) دل پارە بوو
۳۳	(۱۳) حەببىيا نازک
۳۴	(۱۴) دلۆ بېژە فەلەكى
۳۶	(۱۵) گازى يا کور ل باقى
۳۸	(۱۶) کوردى مە ئە گەر بېنە يەك
۴۰	(۱۷) تى گۆتن نايى سۆتن
۴۲	(۱۸) وەرە ئېدى تو فەلەك
۴۳	(۱۹) رووڧى دچى حەجى

٤٧	(٢٠) دژزا وهلات
٤٩	(٢١) چووه دژستا دل
٥١	(٢٢) خهونا من د سالا ١٩٥٧ ده
٥٣	(٢٣) بىر وياوهرى
٥٧	(٢٤) ب پرس هههه قودس
٥٨	(٢٥) ههى دؤسته دىنى
٦١	(٢٦) شؤرهشا ته مموزى ل عراقى د سالا ١٩٨٥ ده
٦٤	(٢٧) شىنا شىخ حوسهينى برا
٦٨	(٢٨) دهنگى مهىگهه
٧٠	(٢٩) وههه دلبهه
٧٢	(٣٠) شاه وسولطانى مهى
٧٣	(٣١) من ناله ناله
٧٤	(٣٢) گورى شىن
٧٦	(٣٣) چهرخا فهله كى
٧٨	(٣٤) پسىك
٧٩	(٣٥) بلبل
٨٠	(٣٦) دلؤ زانم
٨٢	(٣٧) وههه پىشبهه
٨٣	(٣٨) ئاخ ژ دهستى فهله كى
٨٤	(٣٩) كوندى چؤلا
٨٦	(٤٠) لؤلؤ پىسامؤ
٨٨	(٤١) نهز چ بىژم ؟
٨٩	(٤٢) بهرسقا پرسا خؤرتنه كى كورد د سالا ١٩٥٩ ده
٩٣	(٤٢) نهى دل ههيه ئاگهه

۹۴	(۴۳) باغ و بیستانی م چوو
۹۶	(۴۴) دلبر و ره
۹۷	(۴۵) گرتنا من
۹۹	(۴۶) شینا عاموڊا دل ب کول
۱۰۲	(۴۷) ریزان ژ ته ره پارتی یا کورده
۱۰۴	(۴۸) دلی نهرمی نهڊا
۱۰۵	(۴۹) ژینا ملله تان
۱۰۷	(۵۰) دل چوویه ده ریایی خه مان
۱۰۹	(۵۱) نانی گه نم ناگهی زکی برچی
۱۱۰	(۵۲) کور نابی نه ز کورم
۱۱۱	(۵۳) ده فهرمو رابه
۱۱۳	(۵۴) نه ورژ
۱۱۵	(۵۵) ب ده ف هدر کهس میره
۱۱۶	(۵۶) پرسا ژ خودا
۱۱۸	(۵۷) کاف و کهمی
۱۲۰	(۵۸) گوشت و گوئین هدر دو برا داهی (شیخ نه ذیر) و بی خه و (شیخ به شیر) - رستا یه کی -
۱۲۶	(۵۹) گوشت و گوئین هدر دو برا داهی و بی خه و - رستا دووی -
۱۳۰	(۶۰) بوومه ژار و مهلا
۱۳۲	(۶۱) تویی روژا ل دنی
۱۳۴	(۶۲) شیر هتا باقی ل کور
۱۳۶	(۶۳) کوتابی چوون دبستانی
۱۳۷	(۶۴) ژ دوکتور (نور الدین) زازا ره
۱۳۹	(۶۵) پاله وانی هنر مند

۱۴۰	(۶۶) بەرسقا خۆرتەكى دیندار و خوداناس
۱۴۲	(۶۷) گرتن و لیدان
۱۴۴	(۶۸) ئافەرىن ئادارا پیروز
۱۴۶	(۶۹) ب لەز چىکن یە کیتی
۱۴۸	(۷۰) پەردەیا رەش
۱۴۹	(۷۱) دەما جهان چىکر
۱۵۳	(۷۲) ژ مامۆستایی جه گەر خوین رە
۱۵۴	(۷۳) تەعبیرا دیکی غەرزا
۱۵۵	(۷۴) سەد جار ب خیر بی
۱۵۶	(۷۵) شینا سەرۆك بەرزانی (۱)
۱۵۷	(۷۶) شینا سەرۆك بەرزانی (۲)
۱۵۹	فەرھەنگۆك